

ANNVS ERAT A CHRISTO NATO septuagesimus quintus post milletrecetos, cum Imperator Karolus, qui omnes regni partes collustrabat, Wadalia[m] quoq[ue] uidere uenit: & imprimis Imperij urbem Lubicam inuisere constituit, uenitq[ue] magnifico stipatus comitatu. Aderat Fridericus archiepiscopus Colonien[sis], Otto marchio Brandenburg[ensis], Albertus Magnopolensis, & Albertus Luneburg[ensis], iam infeudatus ab Imperatore dux, Wilhelmus marchio Misnensis, Iodocus marchio Morauie, Henricus & Nicolaus de Holfatia, Gunterus de Rupin, comites, & multi preterea barones, milites, militaresq[ue]. Aderat regina. Omnis iuuentus ex urbe Lubica in equis obuia effusa proficiscit: ut cum honore d[omi]n[u]m suu[m] deduceret & introduceret. Duo soli Romani Imperatores Lubica[m] uidere: Primus Fridericus, qui armatus obsedit, & per deditionem accepit: & iste Karolus, qui pacificus uenit. Iam urbi propinquas cum imperatrice, capellam diue Gertrudis ingreditur, ubi imperialibus ornamentis decorantur: sublimes conscendunt equos: Assunt tentoria serico auratisq[ue] pannis intexta, baiulantes iuuenes ex robustissimis quatuor, uestibus & ornatu uisunt insignes. Duo procōsules frenu[m] imperatorij iumeti ex latere uenerabundi apprehendunt. Duo insuper cōsulares ad imperatricis frena incessere: cum & ibi ferrent papilionē quatuor, ex fortunatoribus iuuenes. Ante omnes ibat in equo uir cōsularis, portatq[ue] clauis in partica baiulas, dominij imperialis in urbem signu[m] euidentissimu[m]. Principes suis functi ibant ministerijs. Marchio sceptrum baiulabat. Albertus Saxonie ducis filius, patris uice ensem preferbat. Proximus illi Imperator. Hunc sequitur Frideric[us] Colonien[sis] archiepiscopus, ante imperatricē malū ferens aureū. Illam ceteri principes suo sunt ordine insequuti. Ad primu[m] portæ ingressu[m] stabant utrinq[ue] ciuium uxores, cultioribus ornatu[m] indumētis. Imperatorē, cum Imperatrice excipere paratę. Introgressi excipiuntur a choro psallentiu[m] clericorū & religiosorū. Extulerunt reliquias & Dñicā crucē, quā Impator & regina deuosculati, deducunt solenni per urbē pompa ad ecclesiā usq[ue] maiore[m]: ibiq[ue] concinitur: Ecce aduenit dominator d[omi]n[u]s, cum uersiculo, Deus iudiciu[m] tuu[m] regi da. Imperator interim orationi institit priuatim: qua expleta, solenni pompa redibat per regiā plateā, & in hospitiu[m] magnifice apparatus deducitur. In acie eius uici, quo descenditur ex transuerso ad monasteriu[m] sancti Iohannis: factoque trāsitu sublimi supra plateā in domu[m] oppositā, excoepere q[ue] poterāt magnifice imperatoriā maiestatē. Stabant in conspectu eius Burgimagistri cum consulibus, quos intuens ait: Gratias non mediocres uobis persoluimus d[omi]n[u]s Lubicensibus, qui Imperij honoribus pro debito obsequētes, nos magnifice exceperitis: Venimus uidere urbem nostrā & facies uestras, gratulantes prosperis successibus uestris, quibus cooperari studebimus, cōmendatiore[m] habituri in reliquū hanc urbē, quæ tales edat

uiros nostro dignos cōsilio. Tum senior Lubicensiū Burgimagister: Serē
nissima maiestas nos pro exilitate nostra debito nos exoluere cupientes,
quantū potuim⁹, non quantū uoluim⁹, debuimusq; ostendim⁹ imperato
riē celsitudini: cui non mediocriter, nos, nostraq; debemus: immortales
gratias habentes dignationi tantę: quę etiā quod parū est, accipere digna
tur pro magno: quod solite clemētię & benignitati, ut par est, deputam⁹:
rogamusq; ut inter postremos nos suos affeclas numerare dignetur tanta
maiestas. Ad quę Imperator: Non in postremis uos gerimus, sed loco ue
stro dignamur, recipientes in sacris archiuis, quę a nostris p̄decessorib⁹
de hac urbe sunt cōstituta: quę nos non solū sustinere, sed etiā amplificare
pollicemur. In hęc uerba dimissi, abierunt cum alacritate. CA. II.

Derant comites Holsatię, querimoniā deferentes aduersus Ham
a burgenses, qui & ipsi aderāt rei exitū uidere cupientes, Comites
deuocabāt eos in suū ius, ut ab antiquo semper habitū fuerit. Illi
Imperialē desuper declarationē audire cupiētes, inuenire se asseruerunt in
priuilegijs, q̄ comitibus prope nihil debentes, exempti censerentur, q̄q; a
nonnullis imperialis aulę affeclę imperatorij haberent: se in utrunq; esse
paratos, modo intelligant Cęsareę maiestatis desuper sententiā. Nam diu
Friderici primi priuilegia, multa illi opido contulisse uidebantur, quę tum
edebantur. Imperator interloquit⁹, iussit Hamburgū opidū comitib⁹ p̄
rere, saluis libertatibus, quas ab Imperiali culmine promeruerunt. Illi do
mum redeuntes, Rolandi statuā quā pro signo libertatis in ponte, qui ho
die nomē tenet, ab olim erectā habuere, deñciūt: comitibus suis deinceps
(ut semper) cōiunctissimi. Imperator autem, per dies decem Lubicę com
moratus, oppipare habit⁹ est: Milites ac militares ludis suis, forum tene
bant occupatū, hastis quotidie cōcurrentes. Quo etiā tempore Gregori⁹
papa. XI. decimā sollicitauit ab ecclesiasticis, per omne Impiū: Sed archi
episcopi tres ad Renum, obuiā uadūt, se opposcentes, ut debuere, emūcti
oni cleri sui: Interim moritur Moguntin⁹, & papa ecclesiā donauit Ludo
uico Bambergēsi episcopo, fratri Wilhelmi marchionis Misng: capitulum
autem elegit dñm Adolphū de Nassaw, immo postulauit, q̄ iam teneret
episcopatū Spirensē. Imperator studuit Ludouico, & obsedit Erphordi
am, in qua erat Adolphus postulatus: uastauit uicinam Turingiam, sed
nihil potuit aduersus urbem, Adolphus enim prędia & arces ecclesię te
nebat in manibus. Dura tamen conditio q̄ postulatio soli gratię pontifi
cis innititur. CA. III.

Arolus interea multa peregit, ut filius eius Wentzlaus, rex Bo
k hęmię & Romanorū quoq; rex eligeret: inde euisceratū est Im
perium. Reni uectigalia, quę pro patrimonio erant Imperio, in
de partita sunt, ut unusquisq; electorū non modicū quid acciperet: Deplu
mata est aquila, ut in reliquū ceteris sit animātib⁹ cōtēptui: quid enim po
test sine pēnis? perfecitq; ut ab archiepiscopo Coloniēsi Friderico, Aquil
grani rex Romanorū coronaret. Per quę tēpora, cum Castellani de Dani
nenberge receptaret populatores itinerū, & itinerātium, Imperator ipse

Karolus mandauit ducibus Alberto de Luneburgo, ac Rodulpho duci Saxonie de Wittenberge germano eius, ut eam arcem obsidētes caperēt perpetuo deinceps iure possidendā ducibus de Luneburgo: quod ita factum est. Confederat autē Imperator in Tangermūde, iussitq; in expugnatione arcis memoratę Lubicenses adesse: qui sexcētis productis stipendiarijs bombardisq; duabus grādiōribus, expugnationē pro sua uirili propararunt. Imperator eo loci cōmanens, inter duces Saxonie superioris de Wittenberge, & inferioris in Luneburgo, eam dicitur statuisse concordiam, ut alternis uicibus electioni interessent, utriq; archimarscalli sacri Imperij semper habendi: Nam Ericus quod cōstat, iam duabus uicib⁹ intererat eligentibus: Cum assumeretur Ludouicus Bauarus: & cum Gunterus de Zwartzenborg Turingus. Sed nunc eo uentū est ut non patiantur superiores, aliquid in ea re iuris remanere ducibus inferioris Saxonie: q; Misnenses, qui per Sigismundū sunt assequuti superiorē, detrudant legitimos successores, uix illis titulum permittentes ducibus Saxonie: quod infra plenius memorabim⁹. Interea idē Imperator Karolus, nescio, si ad interpretationem uerbi, quā nūc faciūt, bene Augustus, Imperij neruos exhaussit, uiresq; conscidit. Sedecim in Sueuia urbes, sine medio recognoscētes Imperiū uendidit uicinis principibus: Alię quatuordecim, cum intelligerent, cōspirarūt inuicē, foedere mutuo se cōstringentes: ut non se patiātur in morē pecudum uenales exponi. Plurimū enim interest, hanc uel illam, supra se agnoscere potestātē. Imperator ex eis unam indignat⁹ obsessam nisus est expugnare ad terrorem ceterarū: ceterę ad arma cōcurrentes obsessis opem tulere. Tum quoq; nōnulli ex his salua libertate solita, principibus Austrię ad protectionē se cōmendauere: nō ut dominis parituri, sed ut protectoribus uicissim obsequuturi: quę res diu permāsit ad tempora nostra. Albert⁹ dux Luneburgēsis, per ea tēpora sensit militares qui in Horneborg arce palustri Bremeñ. diocesis, ad cōfinia terrę Luneburgē. demorant, quęstū facere, uel menstruū, uel annuū, de terra memorata: Et cum finem non facerent, duxit in eos, cogitq; ut sponderēt in reliquum seęquo iustosq; per omnia parituros. Qua in re, & fidē uerbis habuit, & per modestiam nihil ultra tum putabat extorquendum. CA. III.

Entzlaus Bohemie rex, iam patre uiuente & plurimū annitente rex quoq; Romanorū creatus ccepit utrūq; regnum, sine magna sollicitudine administrare: Nec enim annisus est Imperij coronā accipere, quā etiā in reliquū non promeruit: uir animo non satis ad Imperium idoneo: qui, ut ferūt, uentri deditus, omnia posthabuit: Aliquantosq; melius actū esset cum Imperio, si neq; pater, neq; fili⁹ in eo fuissent. Nam pater largitionibus, ut filiū extolleret: filius ignauis dissimulationib⁹ Imperium attriuere, inq; eam tenuitatē, quę nūc cernit, adduxere: Augustos se amant interpretari, quasi augendo instantes Imperio: sed longe ab hac interpretatione patris largitio, & filij ignaua dissimulatio. Eius enim incuria ccepit in regno Bohemie illa Christianismi cruēta diuisio: cum Bohemii per audaciā Romane ecclesie obedientiā retraxere. Sed ea in Wan

dalia explicati. Per ea quoque tempora, ne quid usque letum esset aut prosperum, in Romana sede, illa per uniuersam serpens ecclesiam, surrexit scismatica dimembratio: cum se duo pro summis gererent pontificibus. Alter Romae creatus Urbanus: Alter a cardinalibus Gallis Gallus euectus Clemens. Jam enim Itali, ueriti, ne si ex Gallis crearetur pontifex, in Auinionem rediret: idque cauentes Romani proceres, conclaue obsederunt, per impressionem & concussionem moliti, ut Italus crearetur Urbanus. VI. episcopus ante Barensis, uir acris seueritatis. Hac ergo electionem cardinales Galli ab Auinione pridem introducti, cum & persona electa propter sequitiam, & forma electionis propter concussionem displiceret: simul, ut haberent pontificem, sub quo eorum natio ut pridem imperitaret, foras Romam euecti in ciuitatem Fundanam, Clementem suum extulerunt: cum eo in Auinionem contendentes. Bicipitem dudum aquilam Romani Imperatores in armis sibi pretulerunt & preferunt usque hodie: quibus dudum orientis Imperium euanuerit, a Christianismo translatum in perfidos Mahumetanos: Nunc bicipitem infulam incipiunt adorare Romani pontifices. Sed non est ea iocandi materia, quae pessimum Christianismo inuexit scisma. Nos pro instituto nostro in Saxoniam reuertamur.

CA. V.

Lbertus interim Luneburgensis, princeps optimi ad iusticiam zeli, a uocatis ad arma auxiliaria ciuibus urbiu Magdeburgi, & Brunswici, arcem Twifeling receptatricem sceleratorum hominum, qui itinibus publicis insidiantes, eo conuexere, quae uarijs locis quaesiere, obsedit, & expugnauit: captamque funditus euersam, solo equauit. Circa quae tempora ciues Brunswickenses, cum communionem Hanse Theutonice desideranter quererent pro suis mercatoribus obtinere, ad cor reuersi, in congregatione Lubicana oratorum ab urbibus dictae communionis, sollemnem expleuere poenitentiam, non ueriti perinde infamia notati uideri. Cum interim Fridericus Magni ducis de Brunswico filius cum fratribus, relictus adulescens sub tutela patruelis sui Ottonis de Leyna ducis: Erat enim Transsylvanicae ditionis ille princeps: cum per contemptum haberet in arce Wulfenbuttel, cerneretque multa non recte administrari: adduci undecumque captiuos mercatores in publicis itineribus captos: cum primum per etatem sapere inciperet, ciuibus suis in Brunswico prudentioribus rem queritur: quid consilij, quidue ab illis, si quid intentaret, auxiliij speraret: bonam se consolationem prestituros dixere, ubi rem ex animo uiriliter cernerent intentari. Hoc responso firmatus, redijt in arcem obseruans tempora, quibus praefectus Ottonis cum maiori satellitum parte in tabernam de more descendisset, paucis fidelium in concilium adhibitis: clauis tulit de casa portarij, pontem eleuans, carcerem aperuit, & uinctos laxans, iussit stare pro muris: nunciumque concito mittens Brunswicum, iussit promissa auxilia properare, cum quo in loco res essent ostendisset, ueniētes non cunctanter intromissi sunt in arcem: cepitque ex illo die Fridericus rem supra etatem prudenter agere, excluso Ottone patruale, curatore eius, fratrumque suorum. Virile nimirum principium ab adulescente: cui bonus successus, & optimus exitus ab omnibus bonis nuncuparetur.

Erat aut octuagesimusecundus post milletrecetos. Quo tempore Urban⁹ papa inter Ludouicū, & Adolphū, de ecclesia Moguntina contententes, perfecit: ut Ludouicus frater Wilhelmi de Misna marchionis ad archiepiscopatum Magdeburgensem transferretur, Adolpho apud Moguntiam permanente. Exitus aut memorati Ludouici cladē attulit insignē. In opidum Caluen multā ecclesie euocauit militiā. Aderāt euocati cum uxorib⁹ & filiabus, diem festum cum suo acturi pōtifice. Prætorium quod erat in opido spaciosum, illis usibus instructum, desumpsere ad uanitates ducendasq; choreas: ut est hoc hominū genus motu leue, cantu solutū, & luxui paratum. Ducebāt in giro uertiginosam & ridiculā circuitiōnē. Saliebant ad manus dñarum alacriter: ut immenso pondere uicta domus, subsidere minaretur, crepitū grandē premittens. Archiepiscopus apprehensa ad manum que proxima stabat dña, gradus inter primos abiturus, petiuit. Vbi iam descēdere cœpit, lapide⁹ ille ante solut⁹ gradus cōcidit, & archiepūm cū cōsorte, & nōnullis alijs ruine inuoluēs miserabiliter extinxit. VI.

Tto dux de Leina, iam ad cor post deuia reuersus, Albert⁹ Magdeburgen⁹, archiepū, & Albert⁹ Halberstaden⁹, præsul, Frideric⁹ dux Brūswickcēsis, Albert⁹ dux de Salina, Buffo de Regēsten, Hēric⁹ de Honsten, Gunter⁹ de Stalberg, Cōrad⁹ & Theodoric⁹ de Werningrode: comites, & multi præterea nobiles, barones, milites, interuenientib⁹ placitis, aliqñ in cōmemorationē adducebāt: quid sit, q̄ ubiq; terrarum innoxij mercatores uadant & redeant, uectigalia soluentes principibus per oportuna & cōstituta loca: cur in foelix Saxonia, nulli prouinciæ, uel opibus, uel fortissimis uiris cedens, non illo possit bono perfrui: ut publica securitate præstita, incolumes per itinera uadant cōmeantes: constituerūtq; ut in reliquū ea pax esset, & innoxia uia mercatorib⁹: maximis pœnis in cōtemptores & uiolatores constitutis: cōmunibus odijs insectaturi prædatores & receptatores: Que res effecit, ut aliq̄diu Saxonia hoc gen⁹ grassandi nesciret. Wentzlaus per ea tempora floruit, qui post Albertum Saxonie & ipse dux superioris, in terra Luneburgensi dominabat: essetq; necdū extinct⁹ liuor, inter Brunswickcēses, & eosdem de Luneburgo duces: q̄ ille principibus Brunswickcēsis debitus putaret. Quocirca cōmuni principū placito ita ordinatū est: ut Fridericus & Bernhardus fratres duces Brunswickcēses iuniores, duas Wentzlai filias acciperēt coniuges: ut mixto utrinq; sanguine, & maior interim concordia, & terris pax redderetur. Quo tempore cœpit ille cursus in Willenacum opidum Prignisse, per occasionē, quā in Wādalia deteximus. Viuebat adhuc Albertus dux Saxonie atq; Luneburgi, cum Wentzlaus fratruelis eius, eā cum ducibus Brunswici, quā diximus, iniit affinitatē. Nam per eam tempestatem in arce Ribeling oppugnauit militares de Mandeslo, multa terris incomoda inuehentes. Ibi dux dum urgeret oppugnationē, ictus bombardæ, crus amisit. Moritur⁹ aut præcepit suis, ne abirent, nisi expugnata arce. Illi paruerūt, usq; adeo premētes obsessos, ut deditionē facerēt, pacti abire incolumes, & terra excedere usq; ad gratiā ducis Wentzlai: qui Alberto

fratruei in ditione successit recuperatã. Ita tum arcẽ deseruere, quã dedi-
tam milites, duci suo seruauere: ut eius arbitratu, uel excinderet, uel alteri
mandaretur.

CA. VII.

Snaburgenſes tum rem habuere cum comite uicino de Tekene-
borg. Cũq; rem uerbis trãſigere non poſſent, q; ciues ab eo con-
temnerentur, q̄diu epiſcopus cõquieſceret. Sed ubi ad arma uen-
tum eſt, auxilio illis fuere ciues Monasterieſes: perpulerũtq; comitẽ in eas
rerũ anguſtias, obſeſſa arce Lingen, quã etiã de proximo capturi uideban-
tur: ut ad placita & tractatuũ diſceptatiuos ueniretur: In quibus ita armis
edomitus uidebatur: ut in equas cum illis cõditiones deſcẽderet: poſitoq;
nobilitatis ſaſtu, ciues in ſuo iure & gradu recognoſceret, ſineretq; p̄frui
uetuſtis, & longa cõſuetudine probatis, libertatib⁹. Quo tempore memo-
rabilis exequutio facta eſt iuſticiã, ex ſentẽtia principũ, & omnis Saxonie
nobilitatis: Conſtituerũt, ut paulo ante diximus, Saxonie principes, iura-
rũtq; pacẽ, quã Theodericus de Werningrode comes uiolaſſe diceretur.
Quocirca uocatus a quibuſdã eorũ, qui exequutionis mãdatum a ceteris
haberent, Alberto de Querforde comite, archiepiſcopo Magdeburgenſi,
Ottone duce de Leina, Henrico de Honſten comite, ceteriſq; comitib⁹ &
nobilibus: accuſante Buſſone de Regenſten comite, ſuſpendio cõdemna-
tus eſt. Sentẽtia dicta euocarũt ex militarib⁹ eius quendã, quem p̄cepto
adegerunt: ut primũ capiti ei⁹ uuln⁹ infligeret. Paruit ille, ſub honore ſuo
admonitus: mox circũſtantes, gladijs eum ſuis cõfixerũt. Inde freno equi
ſui alligatũ, ſuſpendio finiſſe uolebant interpretari. Eam mortẽ, ut ſit, ubi
in fabulas res uenit, alijs culpis eius, alijs q; cõiurationi nollet cõſentire, de-
putarunt. Hoc etiã, LXXXVI. poſt milleſcentos anno, Lupoldus dux
Auriẽ, Zwiceros q̄s alijs dixere Zwiẽſes, olim dictos Heluetios, q; ar-
ces pridem illis impignoratas ad redemptionẽ reddere duci detrectabãt,
bello inuaſit. Populus ad arma nat⁹, iſtis ſuis in montibus induruit. Auſi
aciẽ opponere ueniẽti, exiere obuiã uiri triã millia. Hos exceptos in planis
dux fatigauit: multiſq; ex iſtis cãſis, ceteri pedem retro ferre uidebantur.
Aderat in mõtibus agmẽ triginta milliũ, qui facta extẽſione, agmẽ ducis
incluſerũt, & circulo circũſeptos, omniqua; aggrediũtur. Ceſus eſt dux
cũ omni agmine, decẽ & octo inſignioris nobilitatis uiri, pauci ſupererãt
capti. Hec ſecunda Auriã pene omniũ nobiliũ cedet. Nam primã Vn-
gari fecere, anno Chriſti, MCCXXXVI. Sed hoc tẽpore Bernhardus
dux Brũwickcẽſis, cum rebellionẽ, ut ſolẽt, oſtenderẽt militares de Steen-
berge, eccleſie Hildeſemẽſi parẽtes, ad arma peruenit. Auſi concurrere du-
ci, in acie manus conſerũt: & fortuna illis plaudente, etiã repugnãtem ui-
ctores ducẽ capiũt: abductũq; tamdiu habuere uinctũ, donec ſeptẽ aure-
orum millibus ſuã redimeret ab illis libertatẽ. Quo etiã tempore Otto de
Leina dux Tranſſylvan⁹, cum Gottingẽſibus non bene conſenſit. Cũq;
ciues non cederent, uel poſcenti, uel p̄cipienti; ille obſidione urbẽ cinxit,
magis fame q̄ armis ſperans expugnare munitũ opidum. Firmauit foris
oportuno loco p̄ſidiũ: quo inſolẽtiã, ut ille dicebat, ciuiũ edomaret. Diu

diffimulauere ciues, timorem ostentātes. Vbi iam in cōtemptum adducti uidebantur, erupere: & paratis ad eam molitionē reb⁹ necessarijs, nouam arcem fundo uerterūt, equarūtq; solo. Tum res in colloquia cōepit conijci equis conditionibus illi suo principi cedentes paruerunt. VIII.

Wentzla⁹ interim Saxonie & Luneburgi dux, cum Friderico Brunswici principe rem cōepit in cōtrouersia agere, quę ad arma peruenit. Nam idem Wentzlaus, firmato ad Alram fluuiū presidio, crebris inde excursionib⁹ terrā infestauit Brunswickensem. Winsen nomen loco est in ditioe Luneburgēsi, ubi firmatū erat fortalitiū, cui⁹ hodie nulla extant uestigia. Alius interim Wentzlaus in Romano solio desidebat: cui⁹ frater Sigismūdu Vngariā obtinuit, per Ludouici proximi regis filiam, quā cōiugem tenebat. Ea foemina magnitudine dotis quam regi afferebat, sublata in superbiā, cōepit regē contemnere: & uocato argētario iussit auri monetā de suo nomine cudi, cū inscriptione: Maria rex Vngarie. Rex mansueti animi princeps, uerbis castigari satis putauit foemineam insolentiā: quam illa non muliebri leuitate suscipiens, ipsam se repressit. Erant tum in aula, qui regi male uellēt, arbitrati optimā accepisse occasionem eius subuertendi per reginā: quā sciebant amarissime ab rege increpatā. Arbitrati foemineā superbiā in ea furere, ausi sunt aggredi tentantes animū eius: Scimus inquit regē maligno in te animo, pridem grauisime euectum, quē tu regem in regnū prouexisti; Si te uindicare constituis, & ab eius solui nexibus, scio procerū pene omniū auersum ab illo animum: si quid audes, facile prosperaberis. Stupuit foemina, sed prudenter dissimulauit, ut omnia exploret cōsilia. Tum ait: Quis rerū modus tibi uidetur, ut illū amoueam⁹. Ad hęc ille: Inueniem⁹ qui cubantē tecū regem opprimāt, modo intelligam⁹, quā erit tecū in cubiculo: nam uiuentē deturbare regno plurimi laboris est. Tum illa, arbitror nocte proxima cubiturū: etiam, si aliud sentiat, facile inuitat⁹ parebit. Hęc illo omnia dicebat cōsilio ut se proderēt cōiurati. Qui rem suggererat ita abit, ut fidē reginę imploraret, omnia secreto agenda. Non abnuuit ipsa. Sed ubi primū cōuenit regem: Stupefacta, inquit, rem affero grandē, quę tui capitis, nisi caueris, habet perniciē: Ita mecū quidā cōuenit, ut proxima nocte te inuitē ad cubile: aderunt, & ferrū tibi intētabūt. Tu uero anime mi: ut se prodāt cōiurati, simulabis noctis mecū quietē habiturū, secreti⁹ abiēs. Probat rex cōsiliū. Res gerit ex cōstituto. Iam noctis erat cōticiniū, & cōiurati rūpunt regis cubile: Regina quę nullū pro periculo somnū admisit, pfundo se simulat sopore stratā: Vbi solā uidēt: Hęc, inquit, unus ex his, proditrix cōsilia nostra nudauit: uoluitq; in eā sequire. Tum ali⁹, noli, inquit, innoxia perdere. Scio grauiter expostulasse cum illo ante paucos dies: ut facile quis intelligat illā non amare. Et exeūtes in secreta se sua recipiūt, nihil tentasse simulant. Sed ante lucem apprehensi pœnas dederunt. CA. VIII.

Oc tempore comites Holfatie, Nicolaus, Adolphus, & Henrici iam premortui filij, Gerhardus, Albertus, Henricus, coram Margareta Danorū, & iam Normannorū regina cōuenerunt, totius

Danię procerū uoluntate: ut ducatus Sleswickcēsis uni eorū, quē ipsi delēgant, iure feudi permittat ad successionē legitimā: utq; comites perpetuo scedere iuncti maneāt in fide coronę Danię: nec per ullam occasionē ad bella quisq; prosiliat: Sed cum aliquid inuicē natū fuerit questionis, Dani ex Holsatis, & uicissim illi ex Danis binos eligant: qui rem in cōtrouersia positam dirimant: Quod si non poterūt, habeāt facultatē quintū assumendi: cuius uotū alteri parti accedēs, rem omnē absoluat. Ducatū uero cum ea tēpestare Nicolao seniori deferrent, ille causatus grātem recusabat: Nec Adolphus Wagrię comes magnis se rebus uir modestus uoluit implicare. Ventū est ad Gerhardum Hērici primogenitū: Eum solenni iure regina inuestiuit, ducēq; Sleswici appellauit, anno octuagesimo octauo post milletrecentos a Christo nato. Sed priusq; in latiorē Saxoniam reuertamur, hic nobis est Holsatię angulus excutiendus. Henricus comes, cognomento Ferre^o, cum crebras & longinquas militās peregrinationes inisset, Nicolaus interim frater domi sedens nidū asseruabat, rusticā plebem ad arma erudiuit, per singulas uillas cōmunib^o omniū impensis, unum armigerum iussit expediri: minoribus uillis permisit ut binę iunctis uiribus, & equū & arma cū pugile prompto semper haberēt. Tenebat cōiugē Nicolaus matrē Alberti ducis Saxonię ac Luneburgēsis, qui cū Magno duce Brunswickeense, ut diximus, diuturnū bellū habebat: Arcē Horburg cū ille expugnare statuisset, Nicolaū uitricū ad arma uocauit: nec cunctāter ille paruit: Wilstrię incolas ducētos exposcit mittere subsidiarios: Illi tam prompto erāt in comitē animo, mille emittūt: quorū forti opera usus Nicolaus, priuigno suo dictā arcē subiēcit: Cum rege Waldemaro sepe pugnauit, sepe uictor, semel uictus. In Fionia mōte Manberg Nicolaus castra fixit: rex Nuborg oppugnauit, & multis uicib^o oppugnatione intentata frustratur, comitē aggreditur, iam alijs rebus intentū. Funus Holsaticum ducebant, nam Benedicti de Aluelde militis defunctā cōiugem extulerunt: cuius rei occasionē rex obseruans, irruit in eos. Disturbati Holsati, difficile se collegerūt: cęsi aliquot, capti plures, in quib^o etiā Nicola^o, qui amisso in pugna oculo, a Dano quodā equo deturbatur, & capitur, arma uictori uictus tradit: ipse abire permissus, uix in sua magno labore reuertitur. Rex cum prędā recenseret, uidit lorica m Nicolai comitis, quā facile discreuit in manib^o cuiusdā: interrogat^o a rege, cuius esset lorica, & ubi illum reliquisset: abire, inquit, fide pręstita permissi, Nicolaū se de Redensborg uocitabat: Vero inqt rex, se nomine appellabat. Tum primū intellexit qui cœperat, comitē fuisse, quē dimisisset. Flensborg opidū mari expositū, & monte munitū rex sepe obsedit: Nicolaus montē cōmuniuit: ciuib^oq; permisit, ut muro cingerēt opidū. Dorning arcem Henneke Lembeke tenuit: eam rex magnis copijs circūsedidit: intus erat pręsidiū plusq; trecentorum, quo citius ad inēdiam redigi poterāt: Immisit Nicolaus aliquñ secretos nuncios in cōsolationē obsessorū, sed cōmeatus inuehere non poterat: Ad extremū, cum iam fames urgeret, cōuenit ut deintus obsessi erūpentes, deforis comes, incurrerēt una obsidētib^o nihil formidātibus, tum

mali, qui obsederāt: Subito apertis portis proruūt, magno clamore uociferantes: Holstenland frowe uan hēmelricke, & deforis comes nō minore impetu incurrit: & exterritis Danis, quid ageretur ignorantibus, agmen unum, cui per mediū riuū succurri non poterat, facile dispulerunt, multis captis. Ita obsidione soluta, & cōmeatus habuere fugientiū, & reliquum agmen non diu post se ab obsidione retraxit. De Wenstensee potens militarium familia, illa ætate defecit: ut superesset solus ex genere mamzer. Rogatus comes, ut illi arma sui generis permitteret, ne tanta familia penitus interiret, respōdisse fertur: Misericors deus, Aspriolus non denuo cōscendet in arborē: Ea enim erant insignia familię de Westēzee: Pertinaciam eorū expertus, non amauit propaginem. CA. X.

Am dudū Henric⁹ Ferreus, Nicolai frater, multis ubiq; laboribus exantlatis, ad annum Christi octogesimū primū post mille trecentos finiuit, sepultus in Itzeho: relinquens, ut diximus, filios Gerhardū, Albertū, Henricū. Gerhardus ducatu assequit̄ Sleswickensem. Albertus in comitatu partis suę remansit. Henric⁹ eligitur episcopus Osnaburgēsis: sed propter schisma, quod tum perniciose serpebat in ecclesia, sine cōsecratione permansit: diu p̄siciens temporalibus, donec fratribus defunctis, ad tutelam nepotū, filiorū Gerhardi ducis in Holsatiā, qđ suo loco dicemus, reuerteretur. Thietmarsī populus in perpetuā Holsatis positus palestrā, diffi culter ab iniurijs tēperat, q̄ se omnib⁹ nobilitate, ut ferunt, & robore, ut putant, antepōnūt: nec se patiunt̄ c̄quari ceteris. Occisos de sua gente magno licitantur: sed quos ipsi ex alijs cēdūt, nullo estimant precio. Iniuriantes primi ueniūt ad querimoniā: difficulter cōquiescunt: Nisi duplo maiore damno aduersantib⁹ illato, iram non ponūt. Si multatē tum, ut sepe alias, habuere cum uicinis Holsatis: & passi, nescio quid, ut asseruere, uel molestię, uel damni, turmatim egrediūtur, magnam ex Holsatia p̄dam ante se agentes. Nūciatur Nicolao comiti Thietmarsos in terra grassari. Ille coactis uix triginta equitibus, uicinos rusticos iubet exciri: & armis, quę poterat, cōtractis procedit in hostes: Premisit speculatū, qui de numero, & ordine referret. Reuersus ille renūciat tantā esse manū, ut paruo agmine iuadere nō sit cōsiliū. Cui comes: misericors, inq̄t, Deus cur nos terres? mitte conat⁹ in timorē: Sequimini me ad min⁹ uidentis sunt qui nostra diripiūt. Prouectus ut in cōspectu haberet hostes in loco qui dicitur Tiperflo, suos cōpellat, in eos cōuersus. Perpetuum, inquit, erit dedecus nomini nostro, si nobis uidentibus nostra hostes abigāt: Hęc est puellarū illa chorea, quā sepe iactatis: Dei nomine ingrediamur: Non erit nostro deinceps dignus cōsortio, qui se subtraxerit ex hoc congressu. Dixit, & hasta infesta concurrat̄ oppositis. Idem fecere qui astitere ministeriales. Disturbato primū globo, rustica man⁹ superuenit, & diu parib⁹ est certatū uiribus. Inuent⁹ est ex Thietmarsis, qui hanc sibi gloriā arrogat, congregiēdi ductori comiti: eūq; manu aggressus, nisus est equo deturbare: Sed Nicolaus, ubi uidit feroci⁹ instantē, gladio suo caput demittit, discinditq;. Eius exemplū sequuti cōsortes, illa die magnam illam ma-

num nō solū sustinere, sed etiā repulere. Inde in cōmunia placita res de-
 currit: ubi equa se manu euasisse Holsati: Thiemarſi uero se superiores glo-
 riarent. Cōuenit utrinq̄, ut sublatis differētijs, certis locis Holsatię Thiet-
 marſi, ut ab antiquo, immunes uectigalibus abirēt: Ceterū iniurias, quas
 prētenderēt, non pro suo more mox manu uindicarēt: sed legitimis accu-
 sationib⁹ p̄ferret ad comitē: Eaę res datis inuicem literis placito cōstitit.
 Vir erat hic comes, & māſueti animi, & circumſpectę prudētię: qui rusti-
 cam plebē nō cōtemneret, sed ipse querulantē audiret, si quid in p̄fectos
 deferreret: Nihil erat opus alterius interuētū: Ipse qui grauabat dñm que-
 ritabat, & placidas aures reperit. Inde factum est, ut ad iniurias non tam
 prompte proſilirent rusticę multitudinis militares: sed æquo iustocq̄ con-
 tenti manebant.

CA. XI.

Tto per idē tēpus dux Brūſwickcēſis, Henrici Trāſiluanī de Em-
 bica, & Grubēhagen fili⁹: qui Exfeldiā, Duderſtadt, & pleraq̄
 Moguntino archiepiscopo uendit, per Italiā Karoli Imperato-
 ris tēpore, & Wētzlai fili⁹ ei⁹ copias ductabat: Cum inter Vngarię & Hi-
 spanię reges, mixtis Gallis, res de regno Neapolitano eſſet in cōtrouersia
 longa inter primores Italię cōuerſatione, & militię usu, ad familiaritatem
 Iohannę reginę peruenit: & ab illa etiā principatu donatus Tarētino, tha-
 lamum, ut nōnulli sunt authores, ei⁹ reginę promeruit. Viuebat, p̄ſide-
 batq̄ tum in Ro. ecclesia Vrban⁹ .VI. qui ex episcopo Barēſi ad summū
 trāſſatus pōtificatū, eo rem ſua ſeueritate p̄duxit: ut cardinales, quod ante
 dixim⁹, Galli, innouata electione Clementē ei emulū obijcerēt, in magnū
 Romane eccleſię & totius Chriſtianismi detrimentū. Cum adhuc episco-
 patū idē ageret, Ottoni Germano Brūſwickcēſi principi p̄familiaris erat:
 Inde factū est ut in summo quoq̄ pōtificatu adiret ab illo, pro quibusdā
 cauſis: & iā in collegio cardinaliū diu supplicē ſibi, paſſus est Vrban⁹ ma-
 nere Ottonē, q̄ diſſimulans pōtifex aliud ageret. Cardinales aut nobilis
 uiri perſeuerantiā cernentes, in pōtificem uerſi: pater ſanctē, inquit, tēpus
 est ut dato reſpōſo, uir nobilis non ſe cōtemptū arbitret. Sed ea magni fa-
 ſtus p̄tentiō multos Urbano auerterat. Hui⁹ Ottonis frater erat Mel-
 chior, ad episcopatū prouect⁹ Zwerinēſem: ſed breui ſuorū in ſe odio cō-
 citato perijt toxico: quod in pontificū illorū dicem⁹ catalogo. Otto autem
 ſumpto magno ſecū uiroꝝ de Neapoli prudentū comitatu, Vrbanū iterū
 adiit, tentans, ſi duricia ei⁹ emollita, cardinales diſſidētes ad eū inclinaret:
 Simul etiā Montiferrati iuuenē marchionē, eidē pōtifici ſtudiuit cōmen-
 dare: cui deſponſata erat puella regni Trinacrię heres: ut illū pōtifex de il-
 lo regno inueſtiret. Sed nō potuit ille reflecti pōtifex durus. Iam enim de
 nepote ſuo in regnū prouehēdo cogitabat. Erat inter ducis cōſiliarios uir
 magnific⁹, ac iuris peritiſſim⁹, Nicolaus de Neapoli: qui multis rationib⁹
 & allegationib⁹ inſtitit flectere & inclinare pontificē Ottonis poſtulat⁹:
 quę cōmoda inde ſperarētur, quę ruruſus incōmoda, ſi cōtempta illa eſſet,
 formidarent, oſtendit. Sed nullis ille reb⁹ permouet. Vnde factum est, ut
 Nicolaus memorat⁹ exinde cardinaliū partē iuſtificaret, auerſus pōtificē.

Otto aut̄ in suam uersus ditionē, etsi illū uerū Petri successorē, & credere & tuere, a familiaritate tamen uiri se retraxit: Quosdam ex cardinalibus suis uinxit in carcerē, & examinari mādauit quęstionib⁹ grauiſſimis: dein de archiepiscopos Reni creauit cardinales, retentis ecclesijs suis: episcopū quoq; Leodiensem, & nōnullos genere & literis ex Germania preſtātes. Sed illi honore illo abſtinuere, contēpto pontifice, propter uiolentā eius dominationē. Captos cardinales miserabiliter excarnificauit: In eculeum suspensos quęstionibus interrogauit uir sanguinarius, tyranno similior q̄ pontifici. Apud Genuā nōnullos aquis iussit mergi. Longā inde tragœdiam scripsit, qui uidit, Theodericus de Nyem secretari⁹ apostolic⁹: Sed Urbanus breui fecit finē uiuendi.

CA. XII.

Erhardus dux Sleswickcēsis, Nicola⁹ & Adolphus comites Holſatię in opido Todeslo, cum urbiū Lubicę & Hamburgi oratoribus ad tractatus euocati, de cōmuni pace, deq; itinerantiū ſecuritate egerūt: Cum interim conglobati plures ex hoc genere latrocinantium, factō agmine, in cōtemptum eorū, qui, quod sciebāt, de illis excludendis deliberarūt, prouecti ad eius loci uicinia, pecora eius opidi abegerūt. Intelligentes qui tractabāt quid ageretur, arma ſua circūſpexere, quę non in pugnam uidebant̄ oportuna: nam ad negocia pacis exhibant. Audiētes tamē, quia Lubicēſiū preſectus cohortē habens in campis expeditā, quanta poterāt manu exeūtes inſequuti ſunt hoſtes: & ubi propinquauere, uiribus & armis cōiunctis, inuaſere abeūtes: & primū quidē recuperauere prędam, deinde etiā poſtremos agminis inuaſerunt nōnullis proſtratis. Alij uero per fugā uix ſunt elapſi: ut eſt ſaltuū in nemore infinita profunditas, quā equites penetrare non poſſunt. Quo tēpore Tremonia bellum ſuſtinuit aduerſum ſibi uicinū comitē de Marka, qui a ueteri memoria dicebant̄ de Altena. Is comes adiutus armis archiepiscopi Coloniensis, inſeſtos tenuit agros ciuiū ut egredi non ſinerentur: Ipsi aliquātis uicibus arma in eum produxere, omnis deinde cōtrouerſia hoc modo tractatibus finitur, in eam cōpoſitionis formulā: ut Tremonienſes in reliquū annuā comiti pro tuitione pecuniā, ut pri⁹, non ſoluerēt: Ipſe arces nouas, quas ſub nomine archiepiscopi Coloniensis erexerat, demoliret: ciues comiti uiginti florenorū aureorū millia mutuo darēt: quę non ipſe quoad uiueret, ſed heredes eius ſoluere tenerentur. In eum modū rebus cōpoſitis utriq; quieſcere. Vades erant uicinę urbes Suſatū, Vnna, Hamma, ut omnia ex fide implerētur. Bernhardū interea Brunſwici ducē a militarib⁹ de Stenberge captum, Albertus dux Saxonię & Luneburgenſis moriens ic̄tu bombardę, ſuaſit Luneburgenſibus, ut dominum aſſumerent. Sed cum ille captiuus diu teneretur, Wentzlaum Alberti fratruelē ducem acceperē. Interim Henricus dicti Bernardi & Friderici germanus frater, pro fratre captiuo ſatiſſacere cogitauit: ut adminiſtraret ditionem capti fratris: Sed gemina illi difficultas erat: armis uidelicet occurrere Wentzlaum, quē militares dominū delegiſſent, & fratrem uinculis laxare. Sed Henrico obſistere omnes. Ille tamē Friderici fratris uiribus multa tentauit: Arcē nouā in ri-

pa Alre fluminis Wentzla^o obsedit: sed ibi toxico periit. Artem subuer-
tendi principes in Germania nouā, mirū quomō tam frequentarēt ab Ita-
lis acceptā. Habuit autē in expeditione illa dux Wētzlauus auxilia: iam mul-
torum arma: Episcopi de Mynda, de Scowēborg, de Regēsten, de Hoya
comitū: milites multi, militares non pauci accessere: His supuenerē Hēric^o
& Fridericus de Brunswico duces, & manu collata uictoriā reportauere.
Vires autē exercitus sui habuere ex urbe sua Brunswico: Sed tum fortuna
ducum illorū, quę haften^o tenuis erat, creuit uehementer: ut magno ex ca-
ptiuis ere cōflato, & fratrē Bernhardum uinculis exuerūt, & arces suas pi-
gnore obligatas, in suā recepere ditionē. Hac insuper uictoria cōsequuti
sunt duces memorati: ut Bernhard^o iam liber, in ducatū Luneburgēsem,
& solenniter introducerēt, & cum summa beneuolentia reciperēt. Lune-
burgēses autē hui^o rei authores, belli hui^o exitū diu senserūt: nam eorū pecu-
nia dux laxat: unde tantū eris alieni cōtraxerūt, ut in longū tēpus nō lue-
rēt. Erat autē tum ann^o. MCCCLXXX. a nato Christo. XIII.

Dolph^o Wagrię in Holsatia comes, uberioris ei^o prouincię par-
tis dominus & possessor nouissimus eius lineę, ab Iohāne primo
Adolphi religiosi fratris Minoris filio, in fata cōcessit. Quęsitū
est autē de proxima eius successione, cum legitimos suos hęredes nō habe-
ret: inuētūq; est, qd comites de Scowēborg, uel eodē cū Nicolao, uel uno
gradu ipsi defuncto essent propiores: Quod cum pro cōperto omnes ha-
berēt, Nicolaus, ut terra uno regeret deinceps dominio, comitib^o de Sco-
wenborg ex formula cōventionis magnā persoluit pecuniā, deditq; per-
petuo possidendā, eam iuxta Albim terrę portionē, in Pinnēberg Hates-
borg, Bermstede, tres, ut aiunt præfecturas: quas in hodiernū usq; tenent
comites memorati. Extant desuper conuentionis mutue literę: nec alieni
dehinc Holsatię fuerunt comites antedicti, sanguinis nexu, & perinde ar-
morū societate semper deuincti comitib^o, & iam principib^o in Holsatia do-
minātib^o. Brandēburgēsem inde marchiā, quā, ut dixim^o, Imperator Ka-
rolus ab Ottone genero suo uili satis licitatione cōparauit, Morauię mar-
chionib^o Iodoco atq; Procopio, magno ab illis ere accepto in feudū do-
nauerat. Sed Bernhard^o & Hēric^o duces de Luneburgo, Friderici de Brū-
swico fratres, non pmisere forēses in marchia principes dominia sua, ppa-
gare: sese bello publico opposcentes, pro quibusdam arcibus, quę pridem
ducatus Luneburgensi paruissē dicerent. Multi tamen ministeriales du-
cum de Luneburgo marchionibus memoratis militauere. Sed cum ma-
gnū sibi parari bellum marchiones intuerentur, per amicos egerunt: ut
Fridericus, de Brunswico dux, frater memoratorum principum, qui pacis
zelator ab omnibus haberetur, eo bello neutralis esset, conuiescens: in
quam rem milletrecētas sexagenas Bohœmiorū dicitur accepisse. Bern-
hardus autem & Henricus suis uiribus nixi, arces Snakenborg & Gar-
tow expugnauere, uastātes omnia usq; in opidum Soltwedel: Inde defle-
ctentes ad arcē Klotzeke peruenerunt: Eam militares de Qwitzow tenu-
ere, fortiterq; defensata est: ut præter prædā tum nihil referrent. Quo ten-
a

pore Gerhardus dux de Sleswico cōiugem duxit germanā fratrū Friderici, Bernardi, Henrici ducū. Ciues per ea tempora Hāburgēses, trans Al-
 bim in loco Glindesmor p̄sidiū non magnū firmare, inuitis de Lune-
 burgo ducib⁹, cū tñ militariū de Hiddesacker cōsensum tenerēt, in q̄rum
 fundo iacerēt fundamēta. Sed facile tum fuit principū fauorē auro p̄mere
 ri. Per quæ etiā tēpora Bonifaci⁹. VIII. ut unionē ecclesie interuētū Dei
 Genitricis impetraret, festū Visitationis Mariæ a prædecestore institutū,
 ipse literis datis publicauit. Birgitta q̄q; insignis sanctitatis scēmina, quæ
 memoriā suā Romę fert in ecclesia. S. Pauli reliq̄sse, reuersa in Sueciā, pa-
 triā suā, extruxit suis sumptib⁹ monasteriū Wasteen. Erat enim magno ge-
 nere militari nata: ibiq; in sancta cōuersatione degēs, hoc tēpore subuola-
 uit ad Christū, miraculis clarescens: iam tūc Elisabeth sororē comitū Hol-
 satie, sacrā uirginē, in cōtubernio habēs: quā pro se reliquit loci governa-
 tricem. Eam Bonifaci⁹. VIII. retulit in Sanctos. Ordinē reliquit utriusq; sexus religiosorū, in uno monasterio, non uno tecto diuersantiū. XIII.

Vces deinde Luneburgenses, Bernardus & Henric⁹, uocato in
 d. auxilium Alberto archiepiscopo Magdeburgēsi, arcē Klotzeke
 receptatricem latronū, & omniū qui insidiātur in publicis itine-
 rib⁹, aggressi armis & machinis expugnarūt: reptosq; in ea latrones, cru-
 cibus, & furcis infixērūt. Quo etiā tēpore, Otto dux de Leina ciuib⁹ suis
 Gottingēsisibus non recte affectus incastellauit ecclesiā extra muros urbis
 indeq; excurrens, obseruabat exitus & reditus ciuium: ut nihil posset im-
 portari. Sed ciues egressi cum impedimentis ad rem preparatis, facile de-
 iecerunt munitionē: captis in eo uiginti armigeris, quos belli iure sua fide
 sinunt abire: deinde, cum dux nihil minus obsideret urbē, scirentq; ciues
 multum esse in urbe uulgus mendicantiū, onerosum obsidioni perferen-
 dæ, ut eijcerēt, non ui, sed cautela intenderūt. Edicunt in loco extra urbē
 ad agendas Deo gratias de uictoria, stipem largam distribuendam: qui
 eam deposcat, ad horā assit acceptur⁹ cum ceteris. Magna colluuius ho-
 minum concurrat stipem acceptura. Datur illa large ut erat edictum: sed
 urbe a tergo clausa, tum cunctis enunciatur: Eāt quo possint, panem que-
 situri: non esse illis in obsessa urbe locū, ubi grauari possint, adiuuare non
 possint, ad meliora tempora reuersuri. Disseminantur illi, qua quisq; pote-
 rat. Ita factum est, ut exonerati obsidionem diutius tolerarēt. Phrisij inte-
 rea superbum gen⁹ hominum, & quod sibi multum arrogat de libertate,
 Ockonē uirū in eis primariū: q̄ inter Germanos militās, militarē cingulū
 acceperit, factus eques auratus, occiderūt: arbitrati illū a patria libertate
 degenerasse, cui peregrinam inducere tentauerit nobilitatem. Mira homi-
 num temeritas palustrium. Cæca superbia, quæ insolentiam inde concipit,
 q̄ non facile armis ad iuga cogunt. Vxor autē Ockonis, uiri necem uindi-
 catura, ad comites de Aldenborg, & Delmenhorst profecta, arma com-
 parat in tumultuantes. Non contemnenda manus erat quæ ducit in Phri-
 siam: ecclesiam, quam de more gentis incastellauere, oppugnāt: deiectaq;
 Phrisones ibi repertos ad ducētos iussit capite plecti. CA. XV.

LIBRI X. SAX. CA. XV. ET XVI.

e Ricus dux Saxonie inferioris, cum a Magnopolensibus infestaret, non passus iniuriam, quanta potuit arma in possessiones & predia familie de Lutzowen mouit, deiecitque quatuor eius gentis firmas munitiones, quintam uero sibi reseruauit in Turow, presidium ibi habiturus quoties in terram memoratam esset expeditio dirigenda. Quo tempore, cum esset nonagesimusecundus post milletrecetos, gymnasium Erphordiese fundatum est, Bonifacio VIII. priuilegium donante, theologica ibi permissa facultate. Non uacat admiratione, Germaniam tamdiu sine publicis egisse literarum gymnasijs. Francia quidem a memoria Karoli I. eo genere claruit. Italia non longe post Bononie, & quibusdam alijs locis publice docere cepit. Sed Germania omnium ad cultum nouissima prouincia, nunc primum incipit publica excolere palladia. Nam Bohemia, non diu est, quam sub quarto Karolo Imperatore & rege suo, Prage publicum meruit literarum gymnasium. Interim uero Morauie marchiones, Iodocus, & Procopius fratres, cum etiam Brandeburgensem tenerent principatum, graui inuicem bello dissidebant: cum alteri Wentzlaus Romanorum rex, alteri Sigismundus Ungarie rex, item fratres, studerent. Bella eius generis formidabilia, que plusquam ciuilia dici debent: Sed que uitas natalium inter fratres facit, ut alter alteri non cedat. Per idem tempus, cum Fridericus dux Brunswici grauius a militaribus ecclesie Hildesemensis, de Stenberg, atque Swichelen, contemneretur, in eos armatum produxit exercitum, nec illi minores animo fiderent duci obuiam proficisci, amicis & foederatis in arma uocatis: Non procul Goslaria, magno utrinque concursus est prelio, pugnantibus diu ancipiti fortuna uariante. Cum iam inclinari pars ducis uisa est, uelut ccelo missa cohors equitum sub manu militis de Godestede duci aduolat: Fessis recetes uiribus incurrunt, & facile uictoriam duci pariunt: uulnerati, cesi, capti, magna pars militariu antedictorum: Dux ex captiuis non paucam accepit auri summam, compensans, quam pridem illis impenderat, ad fratris sui Bernhadi dudum ab eis capti redemptionem. XVI.

b Ernardus dux Luneburgensis, & Otto comes de Hoia, cum hostili essent animo in episcopum Osnaburgensem (incertum ex quibus causis, nihil enim annales commemorant) magno agmine ingressi diocesim, igne sequuntur ac gladio ad inermem rusticam plebem. Magnam autem predam pre se agentes, cum opidum de Vechta preteruecturi in sua redire festinarent: ciues eius opidi clamant ad arma, signo campanae edito, & egressuris obiecti, prelium instituunt: ita perurgentes, ut facile omissa preda fugae presidium quererent. Ita unius opidi animoso obiectu, diocesis satis, & uindicata, & restituta est. Quo etiam tempore, Ericus dux inferioris Saxonie, Bernhardus & Henricus de Luneburgo, & Gerhardus de Sleswico duces, Nicolaus de Holsatia comes, foedera inierunt quadriennialia: ut aduersus omnem undequaque surgentem uim, si iusticia certare non daretur, arma conuerterent. Sepe multa eius generis foedera leguntur, que miselli pro suo captu interpretantur in eam partem, quam ipsi forte principes nunquam in animum adduxerunt: Aduersus urbes omnia ea instituta detorquent, de suo pensu estimantes aliena ingenia. Hoc quoque tempore, Otto de Leina dux uita excessit princeps uariarum

fortuna iactatus, & qui a reb⁹ gerendis uacare non potuit: Semper interitus, semper bellis implicitus: Cui cognominis fili⁹ Otto successit, patri plurimum dissimilis: sub alio sydere natus, pacis amator, modestie amicus, & qui omnibus rebus publicā quietē anteponeret. Per quę tempora, Brandenburgensis marchionat⁹ iterū mutat principes suos: Nam Iodoc⁹ Morauie iam dux, bello fraterno fatigat⁹, cum gr̄is indigus uideret, Wilhelmo Misnensi marchioni eundē hypotecauit, accipiens ab illo quadraginta millia sexagenas Bohemicorū: Opida, & urbes, arcium prefecti, & in omni principatu militares, homagiū prestiterē Wilhelmo. Quo etiā tempore, Albertus Magdeburgēsis archiepiscopus, cum Ratenow opidū ad Obelam fluuiū obsideret, proditione quorūdam qui intus fuere in deditionem accepit: Sed ille iusta prodentib⁹ premia persoluit: iussit eos excedere terra cū uxorib⁹ & omni familia, certus in se facturos ubi dare⁹ occasio, quod nūc pro se fecissent. Ita discreuit fidē a cōmodis, cū illorū uterē opera: factū tñ non probabat, perniciem exempli prospiciens. XVII.

Es memoratu digna, etsi nostris extranea sit institutis, impetrat tamen a nobis in mentionē adduci. In Agrippina Colonia pernicioiosa tum erat simultas in ciuib⁹: duplex habuere in urbe cōcilium: Arctū, eorū qui quotidiana ciuiū negocia curarēt: & Latum, ad illos quoq³ pertinens, qui magnis reipublicę negocijs asciscerentur. Erat ex latiore cōcilio uir primari⁹, quē legitimis causis proscribere magistrat⁹ concilij strictioris. Parendū fuit: Sed ille apud principes, effecit ut eorū opera restitueretur. Non poterat abolere memoriā in se patratī facinoris: multa molit⁹ ut se uindiceret. Deniq³ cōstituit, ut concitata plebe, omnes de stricto concilio in uincula faceret pertrahi. Nouit scelerū artifex quib⁹ posset rebus mobile uulgus nouarū rerū semper cupidū cōmoueri. Dum ista moliret, persensere uiri sagaces minoris cōcilij participes: & preueniētes molitionem ceterorū, Latum conciliū per eandē multitudinē fecere in uincula duci. Erant sensati in cōmunitate uiri, qui utranq³ molitionē improbarēt: effecerūtq³, ut min⁹ etiā cōciliū custodię manciparet: quo min⁹ quererent ceteri iam agentes in custodia: & utrisq³ diligenter custoditis, ipsa cōmunitas utranq³ concilium absoluit: & nouo delectu habito, constituerunt senatum alium: & ut in reliquum ciuitas, non duplici, sed unico concilio gubernaret⁹ decreuerūt: quod seruatū in hodiernū, nō paruū dedit rebus incrementū. Dux quoq³ Bauarię Albertus, per id tēpus, cum haberet cōmitatū Hollandię per maternā lineā, quę filia fuit comitis Hollandię, uicinam Phrisiorū libertatē cōstituit ptenare. Vrebat oculos ei⁹ palustris populi infrunita libertas. Eam perdomare cōstituens, magno suorū agmine ingreditur. Cuncq³ magno labore diu cōfligeret incolis, is fuit exitus, quē fere semper in his reperim⁹, ut sine fructu discederet, uidens, quia pedestribus copijs a mari potius, q̄ equestrib⁹ a terra premeretur hoc genus. Sed ille tum reductis armis suis, populū reliquit in eo quē reperit statu. Quo etiam tēpore, dux de Leina iunior Otto, cum ei auxilio essent urbes Turingię, Erphordia, Northusen, Molhusen, arcem Hindenburg, latronum

receptatricem cinxit obsidione: & instatissime oppugnās excitato fumo in ora propugnantiū, fugā inire coggit, Præsidium equarūt solo: sed egres-
 sos prædones numero quadragintaduos captos, una in furca sublimes ap-
 penderūt. Griphēsten aliud furū latibulū, simili exitu pdiderūt evertētes.
 Sed qui inerāt fuga elapsi, man^o eorū euasere. Nicola^o interim comes Hol-
 satie uir prisce uirtutis, & modestie singularis, iā in senecta uberi tot^o con-
 uersus ad religionē, deo sedulus seruiabat, per omnē uitam affectus diuino
 cultui: Detestabatur multorū abusus principum, qui monasterijs graues
 incumbunt, canibus, aut equis alendis onerantes: sciens, non in illos usus
 esse collatos religioso loco puentus. Mimis aut musicis non multū indul-
 gebat. Venerat ex Dania Haraldus, multis ornat^o uestibus preciosis, auri
 & argēti signa plurima, que a principib^o dono accepit in pectore prefe-
 rebat. Hūc expectantē magnū aliquid a comite, iussit assidere musicis suis,
 nec magno xenio honorabat abeuntē. Dixere nōnulli in aurē familiaris
 comiti: honestati cōsulētes, honorifice multorū principū cōmunem famu-
 lum abire curabitis, solenni donatiuo: Habēt enim hui^o generis homines
 in lingua, uel extollere, uel deicere nobilitatē. Cui comes: Quid ais, inqt,
 Vestibus ille multis præditus preciosis, etiam me, ut cernis, splendidior in-
 cedit: Ego me notiorē principib^o esse cōsido, q̄ ut detrectatioue uilissimi
 hominis maculer, uel glorificatione nebulonis extoller: abeat in uia suam
 a me nullo maiori munere remunerandus. Peruenit aut hic comes uiuen-
 do, ad annum Christi nonagesimū septimū. Finiuit in curte Osthof iuxta
 Itzeho: tumultus ad patres suos, in eodem monasterio, nō magna pom-
 pa funerali.

CA XVIII.

Erhardus dux Sleswici, cū fratrib^o nō unū sentiebat in diuisione
 g paternæ hæreditatis. Sublato Nicolao patruo, fratres arbitrati
 ducatu illum contentū, illis omnē iure permitteret comitatū: Sed
 dux contra: Esse sibi in successione paterna partem: Nam ducatu alterius
 esse ditionis a corona Danię descendētē. E diuerso comites, ducatum esse
 permissum comitib^o Holsatie: Ideo si Gerhardus sibi partē uelit in comita-
 tu, pmittat uicissim illis in ducatu portionē. Ad eā cōtrouersia dirimēdā,
 principes in Todeslo cōuētū indixere partib^o. Venit Albert^o rex Suecię,
 iam captiuitate laxat^o, Hēric^o dux Luneburgēsis, Ericus Saxonie, Adol-
 phus de Scowenborg comes: & diu rem pertractantes, multa perquisiere
 media concordie, nec tamē inuenire poterāt, quæ partibus cōprobarētur.
 Cuncq; nullis uis ad cōcordiam pertingerēt, sine fine discesserūt. Milita-
 res aut Holsatie, cum non libenter cernerēt fratrū bella, de medijs cogita-
 uere diligentius: Ita adunati frequēter de re colloquūtur. In fine cum mul-
 ta disquisissent, uolūtate fratrū in eā uenere sentētiā. Senior inter fratres
 ducatu teneret: Et qm̄ laboriosa semper prouincia fuit, nouē annis tertiā
 teneret Holsatię: quibus decursus omnē fratrib^o permitteret comitatum.
 Inq; ea placita fratres cōtenti abierūt. Erant aut Gerardo fratres Alber-
 tus & Henricus: quorū Henric^o in epūm Osnaburgēsem electus, propter
 ecclesie schisma, nō puenit ad cōsecrationē. Quo tēpore Henric^o & Bern-

hardus duces de Luneburgo indignati sunt urbibus Lubicę, Hāburgo, Luneburgo, q̄ tertiā illam suę ditionis urbē, nō pro arbitrio suo haberēt defensatā a uicinis iam dictis urbibus: In quā rem ut pacaretur, integro biennio est laboratū: cum mercatores ire & redire non sinerētur. Tamen interuentu cōmunium amicorū res in hanc formulā cōposita uidebatur: ut tres urbes memoratę magnā ducib⁹ expromerēt pecuniā cōmodati titulo: Impignoratas autē tenerēt arces, Horburg Luneburgenses, Blekedeken Hāburgenses, Ludershufen Lubicēses: præsidiūq; deiectū est in Vltzen: præter turrim, quæ ualua, ut erat, pmāsit opidi. Fortalitiū q; deiciūt, qd̄ in Honouerēses erexere. Per quę etiā tēpora, Albertus dux Bauarię, ac comes Hollandię, expeditionē in Phrisiā renouauit, cautiorq; factus priore periculo, aliū gerendarū rerū ordinē instituit: Magnis agminibus prædit⁹ uarijs in locis uno impetu adortus, coęgit imperata facere & in deditionē cōcedere. Cū nonagesimus non⁹ esset post milletrecentos, per brumā gelu terras ac maria constrinxit: ut sicco uestigio e Lubica per mare, in urbem Sundēsem, inde in Daniā perueniret: Qua oportunitate uis fratres de domo Theutonica, Massagethas oppugnare aggressi, p̄sperant: Nā lac⁹, & paludes, & omnia receptacula eorū glacie durata iter præbuere. Vtus est Albertus quoq; comes Holsatię, qui in Phrisiā Eydorēsem mouens gladio & igne scūit: coęgitq; populū terre, datis sedecim marcharū millib⁹, totius terrę uastitatē redimere. Hoc tum potuit comes unus adiutus temporum ratione.

CA. XVIII.

Obertus dux Bauarię Comes palatin⁹ Reni, cum Wentzla⁹ rex Romanorū nullis monitis proficeret, nullis rebus præter suā uoluptatem intenderet, neq; Bohemiā, neq; Romanū regnū in sua cura complexus, uir ipse perditissimus: electoribus Imperij Franckfordiæ cōgregatis, Wentzlaō deplorato, & destituto, in regē Romanorū eligi: & a Friderico Coloniensi archiepiscopo, de more Aquisgrani cōsecratur. Ad huius principis salutationē, cum ascenderet Frideric⁹ dux Brunswici, optim⁹ sensatissimūq; princeps, & qui multo labore ad pacem & iusticiā cōtēderat, dignissim⁹ Imperio, nō lōge a Frislaria impetit⁹, cōfossusq; est. Facile fuit peregrinantē in alieno superare. Non qui perfecere nephas, sed qui occultis cōsilijs, uel iussere, uel dissimulauere insimulatur. Sēper enim improborū oculos offendit cōspecta uirtus. Rodolphus dux Saxonix in huius transiens comitatu, captus est cum multis nobilibus. Ecclesiasticos principes ferunt rei fuisse conscios: qui non quod acciderat forte mandauere, sed ut caperetur: capi autē non passus perijt. Hoc autē præuidere oportuit mandatores, in captura sanguinē fluere. Moguntinus archiepiscopus accusabat, qui nescio si recentiores in eū causas obtendere potuit: respicere poterat in antiqua tempora: ut sunt principū animi diu memores iniuriarum: quibus Albertus huius proau⁹ captiuū tenuit archiepiscopum Moguntinū, nec, nisi magno ære persoluto, passus est laxari. Quo etiā tēpore Ericus dux inferioris Saxonix excessit & quinque filios reliquit: Ericum, Magnum, Ottonē, Bernhardū, & Iohannē. Maior natu Eric⁹ patri in di-

tionē successit: Magnus ad episcopatū primo Caminēsem, deinde Hildese-
mensē prouehitur: Otto & Iohānes cęli perierunt: Bernhardus post Eri-
cum positus est ditio. Sed tum Ericus circūspiciēs angustam esse terrā
multis alendis principibus, de amplificanda, ut fere omnes, cogitauit diti-
one. Pater ei⁹ Bergerdorp, magna accepta pecunia, Lubicēlib⁹ in pignus
dedit: Illi fide militari pmittūt Ottoni Ritzero, acceptis de more ab il-
lo sacramētis, uiro probatę uirtutis, sed ad astus militares satis, ut exit⁹ edo-
cuit, simplici, nec satis cauto. Eric⁹ in opidū pueniēs, Ottonē arcis custodē
iussit euocari, percunctat⁹, quomō ageret. Ille mediocriter sibi omnia esse
prō modulo respondit: Eam⁹ inquit dux uisum ubi habites. Ille nihil ma-
li subesse ueritus: ut qui nosset arcem, non ui captā, sed ere cōmodato pi-
gnoratam, facile passus est principem in arcē ascendere. Vbi uenit, iam Ot-
tone comitator: Bene, inquit, omnia cōmunisti: satis diu asseruasti: absol-
uo te cura & labore: uade quo libet: ego patrimoniū inde meū asseruabo.
Otto fidē eius obtestat⁹, sperat, non serio, sed ioco loquutū. Ille uero: Au-
dis quid tibi dicitur: arcē nostrā ipsi tuebimur. Iam se sua simplicitate de-
lusum sentiēs, mcestus abiit: cōsensusq; equis suis recta Lubicā petit, cum
gemitu obtestatus sibi illusum a duce: pro arce illis reddere corpus suum,
& omnia quę possideat: uitā quoq; suā in illorę esse manibus: & quomo-
do potuerit tale aliquid in principe formidare, in quo nihil hostile ad eam
urbem cognouerit. Illi tum cōsulares aiūt, in hospitio se cōtineat sub fide
prestita, donec aliud ab illis responsum accipiat. Presidiū sui nominis, qđ
hereditario iure tenebat illis reddere paratus erat: sed illi non acceptaue-
re, impiū rati exheredare liberos suos. Ille autē dolore magno in eo cogi-
tationes torquēte, breui Lubica uitā in merore terminauit. XX.

Odolphus comes de Anehold episcopus Halberstadēsis, per ea
tēpora causam intentauit Burgēlib⁹ suis. Illi auersi mādatis, pon-
tifici se suo opposuere. Ille gladiū in eos distringit spiritalē, usq;
ad diuinorę interdictum. Clero omnis, cum parere necesse haberet, & se-
tutum in urbe non sperat, cessit loco in uicina opida dilapsus: nec enim nisi
diuinum celebrarēt officiū in urbe paterent. Fratres mendicātes tum ho-
nori ecclesię matricis ut tenerent deferentes, una cessere, paucis ad custo-
diam domorę relictis: Nōnulli seculares sancta pphanarūt: sed illi postea
merita sunt assequuti prēmia. Pacata aut res est intra annū, ut quisq; suo
loco restituerēt. Tamerlans per ea tempora, princeps Tartarici generis,
grassatur inter Turcos, captum circumducens eorum Imperatorem. Res
commemoratione digna: sed nostris institutis aliena, ab alijs quoq; occu-
pata: solum a nobis tēporis cōmemoratione designatur. Sequentē anno
Magdeburgēses quoq; ciues in clerum sequierunt, dissimilem tamē ob cau-
sam: qđ imponerent capitulo & clero uariatam monetam ab archiepisco-
po. Effractę ibi canonicorum curię: duę etiam conflagrarunt: omnis cle-
rus loco cessit, donec Domino precipiēte rediret tranquillitas: Ira tumul-
tuantis populi bestia est omnium ferocium ferocissima: quę nullis rebus
complacatur. Per quę tēpora, Hēricus & Bernhardus duces mortē dolo-

rosam Friderici fratris uindicare statuentes, in cōmunionem belli uocauere Ottonē ducē de Leina, principē sui sanguinis: Hermannū Hassie Landgrauium: Henricū de Honsten comitē. Duxere in arcem Gebeshusen, in qua cōfederant, qui atroci & cruēto facinore optimum principē cōfoderunt, cingentesq; arcta obsidione expugnauere, elapsis qui intus erāt. Per quē etiam tempora Albert⁹ Magdeburgēsis archiepiscop⁹, uita excedens locum fecit Guntero de Zwartzeborg comiti etate iuueni. Sed tum facile fuit in diuisione schismatis cōfirmationē impetrare. Tum etiam ciuitas Mindensis, pontē illum, magnis molibus lapidū in pedes cōiectis, firmauit super Visurgum: Sed nulla uis par esse potest intumescētī glaciali flumini: disiectus & ille partib⁹ quibusdā, maiori tñ in parte constabat usq; adhuc. Interim pessimo exemplo, ex quibusdā non satis proditis causis, in se uerse uicinę ecclesie Magdeburgēsis & Halberstadenensis, uocatis in partes suas quisq; cōtribulibus, miserabiliter inuicē sese lacerauerūt: cum alteri domus de Aneholt: alteri de Zwartzeborg inhereret. Nec potuit facile res tanta intercipi, donec utrisq; fatigatis, qui impulerant, & euastatis agris, magistri coquinarū finem bello indicerent. Misera agricolarū cōditio, qui primi & onera laboris & bellicę cōmotionis primi sentiūt incommoda. Sed hęc, quia in dños redundāt, intentantur. CA. XXI.

Nuus erat quartus post millequadringētos, cum Eric⁹ dux Saxonie, qui socer esset Alberti comitis de Holsatia, nō nihil similitatis haberet ad populum Thietmarsie. Presumpta generi uoluntate, cum ille abesset, tacitus duxit per Holsatiā, inq; aridā terrę illius mouens, prędam abegit: nonnullos captiuos abduxit, in sua reuersus. Thietmarsii literis apud uicinos principes & urbes questi q̄ Holsatię comites non satis suo respodētes honori, nihil hostile de more renūciantes bella gerentium permiserint ducē Saxonie Ericū per suā ditionē ire, & cum pręda redire: qđ non longe diuersum sit ab inuadēdo. Quid enim esse aliud fo uere aduersariū q̄ aduersa sentire? eam rē indigne tulit Gerhardus dux Sleswici, fratrē increpans q̄ tale aliquid pmiserit: nō enim uerisimile uideri, se ignorāte tale aliquid per dñium suū fieri: Albert⁹ autē se fratri q̄sancte iurādo purgauit: nulli⁹ se eius operis fuisse consciū. Dux ad hęc, bene habet: Illęsa permāsit integritas nobis a maioribus optima hereditate relicta eam tuebimur, & uerbis, & reb⁹. Illico literis ad Thietmarsos emissis grauiter increpauerūt temeritatē scribentiū, q̄ honori dñorū nō leuiter detraxerint, q̄ neq; pprio peccerint, obliti decoris etiā sui: mentiētes apud uicinos principes & urbes. Qua de re satisfactionē cōdignā se postulare. Ad principes autē & urbes, purgādę infamię gratia similes dedere. Ea amaritudo etsi attentata sit, aliq̄t uicib⁹ per tractat⁹ aboleri, deliniri, aut cōplacari. Tam alte cōsedisse in cordibus ducis & comitis, cōspecta est: ut omnis conatus in aduersum frustraretur, nec ulla potuit ratione cōplanari. Multum ibi laborauerunt uicinarum urbiū oratores: sed omnia incassum bellum uoluere Holsati, bellum excreuit. Animosi Holsatię militares impulerunt dominos suos, ut expedito agmine terram ingressi, multā prędam

abegerint, & ante opidum Meldorp, in Delbrugge erexere præsidium, quod diu seruauerunt. Thietmarsi hoc oppugnantes, sepe suorum plurimis, amissis sunt repulsi. Meldorp opidum Holfati facto impetu capiunt: quo in prælio, aliquot militares militiæ cingulum, ut essent aurati equites, meruerunt: Sed nemo fisus est in opido, quod immunitum esset pernoctare. Conglobati incolæ, deijcere præsidium sunt frustra conati. Ab Hanerow, Tileborg, Swauestede, multis diu afflictionibus atteruntur. Albertus comes suorum expedito agmine duxit in Northame, ibique multam prædam coegit. Superuenere adunati magnis turmis incolæ: illo, proculdubio tempore agmine omne Holfatorum ad perniciem inclusuri: Sed incresecens tum Eydora flumen, uallē impleuit que locum illum & Heidam interiacet. Vnde factum, ut angusta tum semita Holfati abiret cum præda. Albertus autem comes cum agmina cogeret, indignabundus, adacto calcaribus equo (nescio quid) properabat. Equus sublapsus præcipitem dat sessorem: ita armatum conuassauit, ut breui finem faceret uiuendi, tumultatus in Itzeho.

CA. XXII.

D Gerhardum ducem omnia redibant: nam Albertus hæredes non reliquit. Septem se deinde interposuere uicinarum urbium gubernatores: ut rem tractatibus dirimerent. Incolæ primum ipsi, ut pacem merentur expromisere magnam pecuniæ summam: Dux uoluit annuam: Magnam enim in spem uenerat terræ potiunde, ut subditi essent, imperataque facerent: quod illi morte grauius duxerunt: nec mediatores, ut creditur, in eam rem multum propenderunt. Dux literas eorum produxit, quibus ante polliciti sunt, se in auxilio comitum futuros aduersus quemlibet hostem: neque hoc syncerum arbitrati implere uolebant: sed quosdam suorum aduersus externos impugnatores subsidia exhibere. Tum dux: Neque promissis, inquit, stare, neque fidem literis firmatam hæc gens implere constituit, ut uideo, & iam fraterno sanguine impenso nobis ea res magno constitit, dissimulanda nullo modo uenit. Ita disturbatis tractatibus ad arma reditum est. Præsidium in Delbrugge Holfati seruauere: quod Thietmarsii oppugnantes, multa sepe retulere incommoda. Toto deinde agmine dux hostes petere constituit. Ingressus in die Oswaldi per uiam Suderhame, signum sagittariorum Henricus de Aluede miles habebat: Sed quod primarium uocitabant, Nicolaus frater eius, itidem miles, defendit. Dux cum cohorte constitit ad signa in primordiis ingressus, Sagittariorum, & qui ad pugnam uenerant longius circumacti, de parrochijs Lunden, & Weddingstede, prædam coegerunt: nec satis ad exitum festinabant urgentes. Nicolaus fratrem comonuit, tempus esse ad reditum properare: Ille nihil ueritus animosior circuibat, cuidam molendino, quod uentis agitur euertendo insistens. Interim conglomerati Thietmarsii, exitum uiarum, in quem dux respexit circumuallauere. Præmissi rustici cum aliquanta præda. Iam propinquauere cohortes equitum ad exitum respicientes. Præmissi autem pueri, qui dominorum suorum clypeos & hastas baiulauere. In hos primo impetu factio, clamor puerorum attollitur cum eiulatu. Princeps inter se suorum esse rixam arbitratus (hostes enim rubetis oculuere) aduolat, inermi capite, ut suorum clamorem cõpescat. In eum mox irruunt ex latere Thietmarsii,

& capite uulnerato deiecerūt. Scuit̄ deinde in omne agmen ex lateribus, & cōkursu populi facto, uallatur omne agmē Holsatorū. Paucis mira fortuna elabentib⁹, reliqua multitudo ceditur, opprimitur, conculcat̄. Mox in deiectos seuiūt, nulli⁹ uite de more parcūt; Semiuuos extinguit, & in cadauera seuiētes, uix principē cum paucis permittūt ad sepulturā: ceteros canibus, lupis, uulturibus, uorandos derelinquūt. Cum duce occubere milites duodecim, militares utriusq; terrę, Holsatię, & ducat⁹, trecenti, Henneke Lembeke sepe uictor in agmina Danorū regis: Vlfo Pogwisch cognomēto Bonus: Henricus & Nicolaus de Aluelde: Gerhard⁹ quoq; Sculte ex diocesi Bremēsi, milites, & alij innumeri procubuere. Duo in sequentem diē capti, Pogwisch, & Rantzow, pro redemptione sua hoc egerunt; ut nouū in Delbrugge p̄sidiū deicerēt. Signa militaria, quę ceperant, aliud in Meldorpe, aliud in Oldeworde sublimia fixerūt. Ferūt in auro & argēto, equis & armis, non mediocrē esse thesaurū terrę inuectū. Hęc est secūda insignis clades Holsatorū, quā in Thietmarsia sunt perpeffi: Nam prima fuit uicesimo post milletrecentos sub Gerardo comite, hui⁹ ducis auo: Ille qdē tūc sup̄fuit: sed copię maiores perierūt. P̄glio nūciato in fœlici, merens Holsatia luxit principē suū. Imprimis uidua ei⁹ de domo Brunswickensi, insignis fœmina, soror Henrici, Bernhardi, Friderici ducum, filia Magni, cum tribus filijs, & duabus filiab⁹, mœsta resedit: perfecitq; tamē, ut treuge inirentur: renouarēturq; deinde prisca terrę fœdera. Thietmarsia in Holsatia, Stora, & Eydora fluminib⁹, immunes a uectigalibus essent: uicissim Holsati in Thiermarsia: Si quid uicissim quæstionis nasceretur, maiores utriusq; terrę dirimerent, arma cōquiescerēt: Cui recedendum a fœdere uiderēt, sex ante septimanis renūciat parti alteri. Ea tum literis tam relicte dñę q̄ Thietmarsorū sunt utrinq; roborata. XXIII.

Rium filiorū quos dux Gerhardus liquerat, maior Henric⁹ septimum agebat annū: Adolphus tertiū, & Gerhard⁹ in utero erat posthum⁹ patri: filiarū, unam regina Danię Margareta in Sueciā perduxit: in monasterio Wastē sanctę Birgittę loco memorabili, quem post euecta regebat. Altera tradita est dño de Wādalia principi Balthasar. Cūq; ille non diu superfuisset, nupsit Thederico de Aldēborg comiti, peperitq; illi Christianū, Mauriciū, & Gerhardū filios: quorū prim⁹ rex trium aquilonis regnorū factus, genuit Iohānem regem, & Fridericū ducem fratres, hac etate Holsatiam tenentes. Nam fratres illi tres Gerhardi filij, sine prole abierūt. Gerhardus autē dux si quid illi contigisset humanitus, filiorū tutores esse iussit, Ericū Krummedick, Sifridū Sesteden, Laurentium Heesten, milites. Sed res maiori uisa est indigere p̄sidio. Vnde factum est, ut Henric⁹ comes electus Osnaburgensis Gerhardi ducis frater, impetrata ab ecclesia sua absentia, peruenerit in terrā, tutorio illam pro nepotibus nomine administratur⁹. Hic primus se principē scripsit Stormarię: quod literę eius nunc extantes docent. Ad primū Henrici ingressum commoti dñorū tutores milites, administrationē illi non permiserūt. Cum enim dederit illis pater tutores, non esse putabāt locum legitime tutelę,

quam Henricus comes presumebat. Ille uero non alienū se ratus ad Holsatiam, etiā iure successionis partē aliquā reputabat ad se pertinere: Quę res uarias multorū habuit sententias. In arcem Zegeberge admittitur Henricus, & in Rendesborg, satis renitēte dñā ducū iuniorū matre: quę in Gottorpe plurimū cōmanebat. Interim Margareta triū regnorū potens regina, cum audisset Gerhardū ducē cecidisse, inq̃ terra esse diuisionē super administratione: nam memorati milites comiti etiā armis sunt aduersati: quorum unum comes in Bramstede superatū repulit, cæteris exinde quiescentib⁹: cogitauit regina tempus aduenisse, quo ducatum regno suo Danię denuo adunaret: Sed tamē industrie rem procurabat, per partes recuperare malens q̃ uno armorū impetu omnia subigere. Et primū cum Holsatiam erē nosset indigere, arcem Lutke Tunderen, in pign⁹ accepit a matre paruulorū, numerata pecunia, quā tñ primo anno a subiectis Phrisonijs statim exactiōe instituta recepit. Supererat ex Nicolao comite filia Elisabeth, quę arcē Oppenra tenuit sibi permissam: Eā puellā regina despondit Erico duci Saxonie, & dote ex suis numerata, arcē sibi uēdicauit. Aliam quoq̃ Grodebusz, ecclesie Sleswickcēsi pro sua suorūq̃ maiorum ac omnium posteritatis memoria arce demolita, subiecta prædia permisit. Ita pro arbitrio suo, omnia cœpit in ducatu administrare regina. Seniorē Gerhardi filiū Henricū, adhibitis tribus in familiā, misit in regnū educandum, obsidem habitura, si quid ab Holsatis intētaret. Interim in Holsatia, & ducatu, multa per tumultū agebātur, utpote, quibus legitimus deerat princeps. Comes Henricus fere omnia in Holsatia: dñā autē relicta, cum suorum tutoribus filiorū, in ducatu, quātum a regina sinebatur agebat. Sed illa administratiōis diuisio ruinā minitabat. Nam Ericus Krūmedick miles, & Nicolaus Lembeke, magnarū in ducatu rerū dñs. quibusdā de rebus dissidentes, metum conciebant. Vnde factum est, ut publica commoda minus curarentur.

CA. XXIII.

Henricus per ea tēpora dux Brūswici, cum bellū ultra Weserā haberet, congressus Bernhardo nobili uiro de Lippia, infelicitersq̃ pugnās, ab eo capitur, & in uinculis per annum habitus, non nisi magno ere expromisso potuit relaxari. Centū millia aureorū dicit se daturum cōstituisse. Sed tamē postea sola quindecim millia soluta memorātur per amicos fideiussores. Quo tēpore, ciues Mindenses in suę ciuitatis conciliū tumultuātes, urbe eiēcerūt, uxoribus post eos in currib⁹ per cōtume liam missis. Aegere quod poterant eiēcti: primū manu iniuriā ulciscētes, & incendijs grassantes: Ex primarijs tumult⁹ authoribus, quendā deprehensum foris, quidā ex procōsulib⁹, sua manu appendit in arborē iugulandum. Inde iure agere cōnissus, idem ad Robertū Romanorū regem cōtendit: ibiq̃ ciues euocatos, & non cōparētes, banno subijci curauit imperiali. Quo iure uicinos illis principes, qui tuebātur, auertit: inuectiōnē rerū prohiberi obtinuit, & fame cōpulit recipere quos per iniuriam eiēcerunt. Sed Henricus dux memoratus, cum se in Bernhardū de Lippia uindicare cōstituisset, armis quanta potuit cōtractis, in arcē Pol duxit: & secretius

aggressus, sacra nocte Paschali cum nihil hostile formidaret, per suos cōscendens cœpit. Inde mouens in opidum Horne, facile expugnauit, muniuit: & inde excurrrens, omnē terrā solitudini coęquauit, igne & ferro consumens omnia. Otto inde Bremensis archiepiscopus, frater ducum, in fata cōcedens, locū fecit Iohāni Slaemstorp archidiacono Hadelerie. Interim uero Bremensis diocesis misere inter manus comitū de Aldēborg lacerat, in prędam exposita. Bremensis diu ciuitas neutralitatem egit: ad imum tñ cum se partibus immisceret, cœpit Mauriciū comitē de Aldēborg, & abduxit in urbē, diu habitū captiuū. Interim crescente pertinacia hereticorū in Bohœmia, pręsertim in urbe Pragensi: cum non aliud molirent Bohœmi, q̄ Theutonicorū de urbe eięctionē, ad omnia dissimulāte, & mortaliter soporato rege Wētzlao. Tandē octauo post millequadringētos, turmatim Theutonici doctores & scholares ad duo millia emigrarunt: & in opidum Misne Lipcz sese collocauerunt. Quo loco ex illo tēpore, annitentibus marchionibus, solenne cœpit esse gymnasiū usq; hodie florēs. Praga autē suis miserabiliter infēcta errorib⁹, magis atq; magis indies efferuescebat: quę malo filiorū suorū principio, cum in girū & uertiginē semel acta esset, quiescere non potuit: quoad schisma suū ab omni ecclesia efficeret dimembrari. Multa exinde sequuta sunt incōmoda, bella sine fine seuiētia: quod suis locis in Wādalia cōmemorabit. Tantū potest paruis initijs cœpta discordia, quę progressu alita, crescit in maximam. CA. XXV.

Ricus dux Saxonie per hęc tempora, cū cerneret tumultuari ciuitatē intus Lubicēsem: q̄ cōmune eięcto cōcilio urbis, nouos magistrat⁹ creauerit, usus tēporū oportunitate, opidū Molne, qd patres ei⁹ ei⁹sdē ciuitatis senatui impignorarūt, occupauit: ecclesiā in castelli moriē propugnatione firmavit: Sed tñ ciues eductis bellicis machinis, cū in eum ducerēt, facile coggerūt eum, relicto opido, se in tutū recipere: Sic denuo cōcessit opidū in potestātē ciuiū. Sed incēdiū, quod abiens Ericus cōcitauit, non facile potuit restingui, quō minus maior opidi pars conflagraret: lidē ciues cum in armis essent, pręsidiū Ritzerow deiecerūt, q̄ inde ducales procurrere arbitrarent: Simul & hoc reputantes, arcem ab Otone patre nuper ciuitati permissam, cum incuria sua Bergerdorpe amisisset, iure ad ciuitatē pertinere. Nec longe post in ducatū mouētes, Ratzeburgum impugnauerūt: Pauci se ostenderūt, ceteris latentib⁹ ad insidias: Euenit quod suspicati sunt. Ratzeburgēses cum cernerēt a paucis se incurfari, eorū paucitate cōtempta eruperant, ut cōfligerent, manus illis cōferentes. Cum de latibulis cæteri prorumperēt, retrouersi per pontē in opidum cesserunt. Sed cū urgerēt hostes, ipsiq; inuicē premerēt, subsidit pons fractus, & multi opidanorū aquis pręfocati perierūt. Otto interea Monasteriensis episcopus, comitibus de Solmis oppositus, eięcit illos de Westphalia: pręsidiāq; eorū marte occupans, ecclesię suę coniunxit. Prolatatis uiribus, ecclesia illa cœpit uehemēter foris in robore militari excrescere: nam comites ad angusta perducti, cessere pontifici. Per quod tempus infernerynnis imperiū cœpit in urbibus maritimis Wādalię. Nam Lubicensiū

ciuiū exemplū sequutę uicinę urbes, cōsulares suos aut propulerūt, aut imminuta eorū potestate, sexaginta uiros allegerunt, qui rebus pro publica utilitate gerendis interessent: quorū audacia Hamburgi in id temeritatis excreuit, ut quendā tumultuationis principē, quē in carcerē iussit abduci senatus, cōmune cōfractis carcerib⁹ relaxauit. Aliū etiā uirum bonū, sed tumultibus ciuiū aduersantē, cum inter alios collectū assumerēt in cōciliū uiri cōsulares, cōmunitas ingressa pretoriū, iussit hominē de medio cōsurgere: & relicto concilio, domi suæ manere inclusum. Nec passi sunt in ea urbe demorari cōsulares, quos tumultuantes ciues Lubicenses illa sua urbe eięcerunt; sed malis domiti, quod in Wandalia diximus, cum honore recipere adigebantur.

CA. XXVI.

Ricus ex Pomeranię duce in regē Danię, imo triū regnorū Margarete reginę iam senescētis adoptione, puect⁹, cū e manib⁹ Holsatorū eruendi ducatus Sleswickcēsis primordia accēpisset a matre Margareta, institit reliqua cōficere: Cū enim & ducatus ipse, & Holsatia, sine legitimo capite, in quo plena resideret authoritas, uideretur, multa inuicē Dani Holsatis, & uicissim ipsi Danis, & damna, & incōmoda intulerunt: quibus per singulos dies magis ac magis increbrescētibus, rex Ericus Henricū comitē, nepotū suorū legitimū tutorem, in Koldingen (limes is est ducatus Sleswickcēsis) euocauit, rationem redditurū eorū, quę Dani ab Holsatis passi dicerent. Eo respondēte, non minora ex aduerso suis illata incōmoda, si cōpensatione uterent, facile æquāda hæc illis: ueruntamen se de omnibus in iure facile responsurū. Quod uerbū ex ore eius rex arripens ait: Ergo, inquit, in iusticia de omnibus transigetis? Annuēte comite, rex subsequit: Ecce necessarijs causis in Fioniā nunc nauigo, ibi congregato regni cōcilio, de omnib⁹ equabiliter statuet. Comes se uenturū pollicetur. Nauigat rex: comes paucis de suo cōcilio assumptis, regem sequit, in arce Hansegagel regem adiēs. Ibi rege cōscenso ex more tribunali, paratas iussit depromi querimonias, quę incertū, de reb⁹, an de uita comes certaret reliquerūt: Tam atroci criminatione agit: ita terribilē iussit ipso apparatu rem omnē intentari. Interuenere nōnulli ex regio cōcilio, qui regem deprecati, causam de criminali fecere ciuilē: suaserūtq; comiti, ut de omnibus regis gratiā requireret, & tum satis ex sentētia rem processurā. Quid faceret comes iam cassibus inclusus? Seruiebat temporī. Damna Danis irrogata ad undecim aureorū millia sunt taxata: in cuius soluēde summe pignus, opidum Flensborg, cum uicina Nouadomo, quod presidium Nicolaus comes firmauit, deponeret: Nisi infra annū pecunia solueret, res caderet in cōmissum, nec posset in reliquū lui. Valebat apud Danos pactum legis cōmissorie, tam in pignoribus, contra iuris prohibitionē, q̄ in emptione. Quod si quę damna liquidari possent, quę Dani irrogarūt Holsatis, facta cōpensatione luerent. In eas tum cōditiones comes se de regis manib⁹ explicuit. Et cum deinde dicta factis essent cōprobanda, implere fidē comes constituit: quis multi male de rege diuinarent, q̄ semel acceptū opidum nunq̄ relinqueret. Prestantiorē tñ ille duxit regis fidē q̄ fabulas ceterorū.

Nec longe erat rex cum expedito agmine, uisus etiã per uim posse extor-
 quere, si fidei negaretur. Comes opidũ tradere constituit in regis potesta-
 tem. Opidani scientes quid ageretur, comiti p̄dixere, uideret quid age-
 ret: Semel se regi sacramēta p̄stātes, non facile retrocessuros. Ille pigno-
 ris sacramentũ, non iusti dominij, tradere iussit. Rex accepto opido iussit
 profundissimo cingi fossato, quod hodie quoq; cernit: murum sustolli,
 & uicinũ montē fossatis ambiri: ut facile appareret, quid in animo gesta-
 ret. Comes cũ contutoribus dictã peccuniã summã circa finē anni depro-
 mere parat⁹ restitutionē opidi poposcere: sed rex auersat⁹, nullas aures p̄-
 buit: semper causas texens ex causis, cur non oporteret. Facile enim tergis
 uersatur, qui potentia antecellit.

CA. XXVII.

Interim regina, uelut omniũ ignara, descēdit ex regnis, mediam
 i se uolēs interponere regi comitiq; , ut omnia trãquillo more trãsi-
 gatur. Venit Sleswicũ, & euocata in occursum dña, relicta ducũ
 matre paruulorũ, ostendit se non probare factũ regis, q̄ comiti in re tanta
 aduersaretur: se esse, quę paci, & trãquillitati omniũ studeret: facile se si si-
 bi fides habeatur effecturã, ut omnia ex sententia gerantur: opus esse im-
 primis in oculis Danorũ illa specie, qua regina cum ducũ matre in omni
 concordia & unanimi sententia, & uiderentur, & crederent: In quam rem
 nulla maior fieri posset ostensio, q̄ si arcem Gottorpe illi, uel ad horã per-
 mittat: tum facile Danorũ proceres, ubi eam concordiam cernāt, cessuros
 ambarum uoluntati: ut omnia deinceps fiant ex sententia ducis scemine.
 Quid faceret mulier sensata, illis in angustijs deprehensa? Vndiq; se maio-
 ri cernebat potentia uallari. Si renitatur, posse cogi, & magnũ inde bellũ
 exarsurum, in quod exiles illi erāt uires: Itaq; cessit uoluntati regine, eam
 sinens ingredi arcē memoratã. Adhuc tamē spem omnē non posuit ex fi-
 de rem geri. Ferunt reginã, cum ingrederetur arcē, in magna turri leuor-
 sum, facta cruce exosculatã, cum nihil diceret: Deinde, ubi clauis poposcit
 ad mēsam cōsedit, cum duce scemina. Ibi quidã ex ministerialibus regine
 in aurem ei loquebat: & p̄ceptũ ab ea, incertũ quale, accipiēs, exiuit, re-
 spiciens in memoratæ turris fastigia. Prominebat ab excelso de fenestra
 speculator potās, & speciē p̄buit oculis obseruātis, magnam inclusam pu-
 gnatorũ multitudinē, quę paratis forte insidijs obuiaret. Introrsus ille re-
 diit ad reginã. Quē ubi uidit, p̄ueniens rogat: omnia cōstent ex sentētia,
 nec ne? Quo respōdēte, nō cōstare: & illi inclinās susurravit in aurē, uidis-
 se se se turrim armigerũ plenã. Et mox indignatione cōcepta, cōsurgēs uer-
 sa in paruulorũ matrē, toruo ait uultu: Hęc est illa fides quam pollicita es.
 Agam tibi, tuisq; in tempore gratias: & hęc dicens abcessit. Dux scemi-
 na nesciēs quid ageretur, moleste quidem tulit indignatam sibi reginam:
 sed recreauit eam abscessus ultroneus. Quid casus conferre potest? Certe
 hoc tum p̄stitit, quod nulla industria, nulla interim uis p̄stitisset. Vbi
 postmodum intellexit regine machinationē, & suam per fortuitũ, sed erro-
 roneum intuitum, liberationem, cauti⁹ sibi prospexit in reliquũ: mittensq;
 q̄celerrimum nuncium, qui Henricum filium suum e Dania q̄primum

disimulantissime reuocaret, ne obsidis loco teneret. Cernebat hæc omnia
deuergere in apertum bellum.

CA. XXVIII.

Runswici per hæc tēpora inter clerū & populū, ab exili origine

b grauis est orta cōtrouersia. Clericus reipublicæ seruus beneficiū
impetrauit a summo pontifice, in ecclesia maiori sancti Blasij, re
clamante capitulo, possessionem assequi non potuit. Urgebant cōsulares
cum populo, ut admitteret: & cum non impetraret, uim facere intentarūt.
Capitulum censuris cōminatis uim phibebat. Populus appellationis re
pagulum obiecit censuris. Adherebāt populo quidā parrochiales pasto
res & fratres mendicātes, forte exequutores, quos impetrans obtinuit: &
illi fulminabāt censuras in capitulū. Sed & illi appellationē obiecerūt. Ita
grauis perinde scandalo excitato, factum est: ut inde clerus maioris ecclesie
denūciaret excōmunicatos cum populo cōsulares, diuina tamē cōtinuan
tes: E diuerso fratres ipsi, & quidā pastores, denunciarēt uicissim excōmu
nicatos canonicos: cum & ipsi diuinis non abstinere. Ea diu ualuit in scā
dalū pusillorū uarietas: quod necesse fuit, ubi utrisq; uiluisse uidebant ar
ma ecclesie. Intentare brachiū laici cœperunt. Et cum suo capiti quisq; ti
meret, exiere urbem maiores in clero, principibus & uicinis pontificibus,
qui etiā iurisdictione fungunt in urbe, Halberstadenli, & Hildesemenli se
coniunxerunt. Vterq; inde gladius distringit: & in longū ducto fune di
scordie, ad multos annos ea durauit pertinacia. Quo tempore Bernhard^o
& Henric^o fratres, Brunswici, & Luneburgi duces, principat^o suos ueteri
discrimine sunt partiti: ut Bernhardus senior accepto Brūswici dominio,
permitteret Henrico Luneburgēsem. Sed cum in Marchia ueteri latrūcu
lorū prouincia depredationes crebrescerēt, Frideric^o Brandēburgēsis mar
chio, cum in comitatu & auxilio haberet arma Gūteri archiepiscopi Mag
deburgēsis, munitiones in quib^o cōmanerēt ei^o generis homines, Plawe,
& sex alias arces, ad interiora Marchie occupauit, fugatis e terra qui tenu
erūt: ut purgata sit prouincia malis hominib^o qui questū reputauere bonū,
de publicis itineribus cōferre, que quisq; occupasset: quasi per uim liceret
grassari inter homines, uelut in nemore feroces beluæ in timidas, & in ae
re accipitres inter columbas, & in undis sui generis tyranni. Dat hoc ho
nori uiuentiū militariū: ut nomina, que sunt in annalib^o ueterū auorū reti
ceantur: q̄ illi malis criminib^o irretiti dicerent, ne cōmaculent posteritatē,
que iam in honestiores utiq; uite mores transierūt. Ericus tum dux de Sa
lina, satis asperū bellum gessit cum Henrico de Honsten comite, & prospe
rante fortuna, dux obtinuit comitē in congressu, multosq; Turingie mili
tares: quis & ipse uice rerū cōuersa, nōnullos suorū, & captos, & cēlos cō
muni Marte, ut fieri solet, in eodem prelio amisisset. CA. XXIX.

Igismondus interea rex Vngarie Karoli .III. Imperatoris filius,

s Wentzlai ignaui regis frater, ab electorib^o Imperij Fräckfordie
rex Romanorū, mortuo Roberto eligitur: Princeps prudens &
fortis, & qui plurima bella peregit in perfidā Turcorū gentem: Christia
no nomini necessarius, quasi de cœlo missus assumit. Iam Bohœmia per

fidiā ostēderat: Iam Romana ecclesia diuturno schismate lacerata, in unū diu caput cōsentire non potuit. Sed peregit sensatus princeps plurima regna obiens, ut in diebus suis pax redderetur. Penetrauit Franciā, uiditq; regem eius: Nauigauit in Angliam, & ubiq; semina iēcit futurę pacis. Interim principes Saxonix utriusq; ordinis, ecclesiastici, & seculares, malo omine firmatā arcē Hartesborg, sepi^o euerfam, toties restitutā: q; publico malo firmata uideretur, iterū deiciendā putauerūt. Gunter^o archiepiscopus Magdeburgensis, uocatis multis in cōmunionem belli principib^{us}, in quibus erant Bernhardus & Henric^o duces Brunswickenses, qui machinis bombardis urbiū p̄fecerunt, ut turribus deiectis, perfossisq; muris, habitatores se principibus permitterēt, corporibus & rebus salui. Hęc enim erat deditionis formula. Preerat ut diximus Gunter^o: Aderat Halberstadiēsis: Cōmunitates de Magdeburgo, Halberstadio, Brūswico, Gossaria. Multis enim uiribus opus erat firmissimū p̄sidiū, quod a multis defenderēt deicere. Profecerūt tñ, & euerfa arce soloten^o, fugabāt infessores. Vna ubiq; euertēdarū arcium causa, q; receperēt, si nō emittāt, publicorū itinerum latrunculos. Stabat illa tempestate cōcilium Constantiense, quod Sigismūdu Romanorum rex sua sollicitudine peregit, ut cōgregaretur, Franciam, & Angliā ob eam rem peruagatus: q; speraret reges illos diuturno bello cōflictantes ad unionē perducere. Qua in re, etsi minus profecerit, collaudādu tñ est optimi regis infatigatus & inuictus ad laborem animus. Sed tum primū renūciāte Gregorio. XII. capto Iohāne. XXII. destituto Benedicto. XII. qui tñ in pertinacia durauit ad mortē, un^o & indubitatus pontifex creatus est, Martinus. V. Deinde examinata & cōdemnata est hēresis Bohemorū, cōuictō & cōdemnato Iohanne Hus, & deinde Hieronymo eius auditore. Qui autē aderāt oratores ei^{us} gentis, publica interposita fide, redierunt in regnum non emendati. Quo tempore Henricus dux de Luneburgo arcē Rodēborg ecclesię Verdēsis unicā cepit, cum aduersaretur Henrico de Hoia comiti, ad eam ecclesiam tum electo, diuq; tenuit occupatam.

CA. XXX.

Henricus idem dux Luneburgensis iusticię tenax princeps, multa hēgit, ut uim & improbitatē latrocinātium excluderet, tam seuerē castigans improbitatem, ut de minimo quoq; statueret exempla iusticię. Pręfēctus arce Tzelle, uir industrius, cum iret properatē in Luneburgū, aduenturo principi parare necessaria, uentus aquilonaris penetrahat, tenuiter, ut solent militares, indutum. Vidit in uia mantellū arantis de propinquo rustici, accipiensq; promisit reddituum indubie cum rediret. Quis non hoc permittat arcis pręfēcto, per omnem ditionem ditissimo? Agricola non assuet^o reddi ab eius generis hominibus quod attingere, reclamabat: quod ille paruifaciens, iuit itinere suo properabund^o. Post non multas horas sequut^o dux, reperit stantē iuxta uiam hominē, de sua ueste querulantem: Et cum attentius loqueretur, audientiā postulans, dux stetit ut audiret. Ille uero: Quid est inquit optime princeps, q; publicos insidiatores uiarū persequeris; ipse tuę arcis pręfēctus iam p̄teries, uestem mihi

tulit pauperi nudulo, & ut uides argenti sub brumã. Dux tacitus secum
 rem perpendit: & de ueste scrutiniũ faciens, reperit, ut diximus, reclamant
 ti uestem sublatã. Cum aut̃ rebus in opido expeditis regressum dux face
 ret, ad locum ablatę uestis perueniens, iussit adesse prefectum: Cur, inquit
 pauperi reclamanti uestem abstulisti: tuo ministerio persequor hostes pu
 blicos: & tu es qui non minora illis in meos patraſti. Multa parãtem in sui
 purgationẽ dicere, ipse equi detracto capistro, alligatũ in arborẽ appendit
 iugulandum. Mira seueritas iusticiã, & zelus incredibilis in principe Sa
 xonię: Vix fidem apud exteros habitura narratio. Hic non diu post prin
 ceps, relictis filijs Wilhelmo & Henrico concessit in fata. Quo tempore
 Adolphus comes de Sco wẽborg, ac multi præterea milites ac militares,
 cum in præſidiũ impuberũ ducũ de Sleswico euocati adessent, collecti ex
 ducatu Luneburgensi, ex dioceſi Bremẽſi, ex Westphalia, numerũ imple
 uere octingentorũ, magno animo ducentes in Iutiã: Fortunã tentandam
 putauerunt: ut occupata de ducatu Sleswickcensi pro impuberib⁹ recupe
 rarẽt. Dani uero ductoribus freti, Magno Muncke, & N. Scarpenberg
 militibus, millequingentorũ equitum expeditorum turmã habuere. Vidit
 agmẽ suorũ præterire Iohãnes Sleswickcẽſis episcopus, & paterna benedi
 ctione cõmuniens ait: Benedicat deus noster inuictũ regis exercitum, qui
 potens est subiicere dño nostro omnẽ intra Albim & Renũ prouinciã.
 Progressi concurrere Holsatis, ad uillam Eggebeke: Ibi tum Adolphus
 comes ductor agminis Germanici: Ecce, inquit, ueniũt qui nobis afferũt
 opimã prædam: Este uiri, quiſq; sui memores: parta est nobis, si ualetis, ex
 tot hostibus uictoria: polliceor ego uobis præmia hodiernę militię splen
 dida: Instructaq; acie, iussit signa cõcinere. Cõgressi, nõ dubiã diu fecere
 rem uictorię: cedere, capere, prosternere, quantum potuere Germani: per
 pessi sunt Dani. Ibi captis pro numero capiendi pluribus, equi, arma, uiri,
 & omnia quę habuere, uicti in prædã seponũtur uincentiũ. Hoc est agmẽ
 quod omnem intra Renũ prouinciã subiugarat: necdũ Eydorã transierat
 & paucis uix elabentib⁹, in man⁹ hostiũ puenere pugnãtes. Omnia Holsa
 torum opida, arces, ac turres impleuere captiui. Magnus Muncke omni
 bus ditior occubuit: Scarperberg decẽ millia in sui redemptionẽ psoluit.
 Sed de opido Flensborg q̃ terra, mariq; rebus gerendis oportunũ uide
 retur, magna cura, ut reciperent, puigilauere Holsati. Ericus Krũmedjck
 miles, aliquot satellitibus in societate laboris deuocatis, noctu opidũ a ma
 ri ingressus, peruenit in cõuentum fratrũ, & inde reliquũ opidũ facile sui
 iuris effecit: Regij tñ montẽ inessum tenuerũt: & inde opidũ cum a ma
 ri quoq; naues ex Dania applicuissent, oppugnauere: sed ab his qui inerãt
 Holsatis fortiter defensum permãsit in potestate ducũ iuniorũ. Oppugna
 re iterum rex opidum aggreditur. Domina mater ducũ, euocatis fratrib⁹
 suis de Brunswico ducib⁹, illi restitit. Tum uero res non armis sed tracta
 tibus acta, illũ exitũ habuit: ut polliceret rex montẽ cum opido permitte
 re Holsatis. In eam spem digressi sunt milites. Sed cum nihil fieret, ingres
 sus dux Brunswickcensis, non ea tamen qua prius manu, se in opidũ, quod

adhuc Holfati tenuere, collocavit, ad expugnandū mōtem. Sed tum flux⁹ ita sanguinis coeperat inter militantes grassari, ut oppugnationē intermittere cogerentur. Tum uero rex ualidius iussit incūbere de monte, recepitq; opidum: & scuiens in quosdam ex ciuib⁹ maiores, rotis, & gladio, q̄ perfidiā illis aduersus sacramēta imputaret, enecauit. CA XXXI.

Vo tempore, cum uel diffiderent rebus Holfatię, uel prēmijis magnis a rege inuitarētur, aut non satis gratū in se suorū animū experirent, aut iniurijs affecti a dñā duce, uel comite (res em̄ in obscuro est) omnibus his causis, aut quibusdā earū una, quidā ex Holfatorū primorib⁹, Ericus Krummedick, Otto Knop, Tymmo & Eler⁹ Ronnow milites, Marquardus & Nicola⁹ de Wisch, & N. Seefede, ad regē transferūt. Rex inde arces, munitiones, & præsidia locis oportunis, quib⁹ non erant erexit, & quę ante fuerāt firmauit. Ad ostiū Sleesmūde, Konningsborg, in Zuātze, Wiltspange, prope riuū Treia, de parte ducatus in insulam Iurgensborg rex copias quasdā militū collocavit: Sed ponte factō, unius uel duarū noctium præsidio, Holfati ad eos peruenerunt, spolijsq; onusti redierunt. Archiepiscopus Lundensis cōstituerat in Sleswico officium metropolitanī peragere, in quā rem omnē supellectilē pontificalem preciosis iunctis uestibus, nauī impositam, iussit petere locum memoratū: Sed quidā Holfatię partiū, nauibus egressi de Kilone, excubabāt ad prędam: dictāq; nauim aggressi ceperūt, inq; portū Kilonēsem perduxerūt. Aurum & argentū inesse putabāt non parui ponderis: Plurima in utrāq; partem hostilia moliūtur, alternatis, ut fieri solet, incōmodis. Sed tñ arces nouas sine præsidio relictas facile deiçerūt Holfati. Tunderen arcē precipuam, quā regina dudum, data pecunia, in pign⁹ habebat, cum Eric⁹ cōmendatam haberet, ipseq; pro quibusdā causis abiens mādasset Nicolao de Tinen, Holfati nihil timēti supuenere: & partim uī, partim insidijs recuperarunt. Doluit uehemēter Ericus miles memoratus: nam primā eā operam apud regem non bene nauasse uidebatur. Quo circa regis iussu, magnis iterum uiribus cōtractis, eandē arcem obsidione cinxerūt, oppugnarūtq;. Sed cum ex arce iaculantes fortius se tuerentur, cecidere obsidentium animi, & arce relicta redierūt in sua quisq;. Per quę tempora, quod in Dania dixim⁹, nūc breui attingemus, opera Lubicensiū, quorū senatū rex actus exequitor Imperialium mandatorū, ciuitates maritimę usq; in orientē Gripelwald regi Danię cōfcederant hoc modo. Si bellum ingruat regi, paratusq; sit stare in iusticia ad arbitros idoneos, mille armatis ei militabit ex eis urbib⁹. E diuerso, ubi ciuitati⁹ quid tale immineat, rex idem faciet: dūmodo iusticiā eorū ipse in manib⁹ habeat: Interea ciuitatū incolę in regnis libere ad pręscripta uetera negociabunt, euntes, redeuntesq;. In eandem cōfcederationē rex multa perēgit: ut Thietmaros quoq; cōstringeret. Sed illi a laqueo liberū seruauere pedē, ueriti, ne circūueniant: quos euocatos ex maioribus quosdā, honore & donis afficeret: quę una est uia emolliēdi populi, qđ est exploratū. Hoc tñ polliciti sunt: ut cū rex oēm Holfatiā suę fecerit dirionis, ipsū arcē Hārow suscipiāt expugnādā. XXXII.

Es Holfatię in arto constitutę uidebantur, quando tanto regi trium regnorę potentissimo accessere urbes maritimę, quas Wandalicas a ueteri solo dixere, & quod erat infœlicius Hamburgenses, qui iure suberant comitib⁹ Holfatię, ceteris ciuitatibus cōsensere. Rex omni, quā educere potuit, multitudine, centū millia perhibentur extitisse, una Sleswicū urbē, & arcem non longinquā Gottorpē curauit obsidere. Henricus comes, qui iuuenū ducum quā poterat curam agens, profectus contendit Hamburgū, ab eius urbis senatu pecuniā mutuam accipere: ut bellū ex integro gereret. Aderat ex militaribus illi quidā, qui comiti suggereret, non modo mutuū deposcere: sed omni, qua poterant uirtute, suis dñis ferrent suppetias, idę cunctis ciuib⁹ euocatis, non modo a senatu deposceret. Inuehitur curru, uir ab improspera ualitudine iam incuruus, iussitq; ad pretoriū cōuenire ciues cum patrib⁹. Stabāt ad fores pretorij sui uiri cōsulares: ab altera ciues in pontē, & domū Iudicij ad contermina decurrentis aque impleuerunt: Medius comes in curru manens, cunctos q̄ poterat, magna uoce cōmouit: Cernerēt q̄ iusta causa dñi sui laborarēt, & in q̄ angustū res eorę sint pductę. Ostendit quid amiserint, quid bello impenderint: Suadet, prospiciant sibi ciues in tempore: Honor & libertas principum suorę, maxime in illos redundaret: Si (quod absit) principes succumbant regi, actum esse de urbis illius libertate: Proinde orat, ut potius in longinquo, q̄ ad urbis mœnia pugnantes, in hoc extreme pene necessitatis articulo principes suos non deserant: coniunctam esse utrorūq; salutem: quod patiuntur principes, passurā urbē. Cōmouit multitudinem comitis oratio. Erant inter ciues uiri, ut dixim⁹, sexaginta, qui publico ciuitatis cōcilio imminebant, urgentes, quod ipsi statuerēt. Senatus respondit: Magnam rem geri, multū ab eis deposci: tamē cōmunicandū sibi cum ciuib⁹ sermonē. Ingressi pretoriū, ostenderant uocatis ciuib⁹, quo res illa prospiceret: Auertere cupiebant multitudinē, ne recens initam cum rege cōfœderationē primū uiolarēt: sed eam rem cōmunitati texerunt: Videndum ne a priuilegijs discederetur. Quid multa? Ciues propensos in postulationem comitis, & ipse comes, & senatus, satis intellexere. Primo tamen responso pecuniā exhibuere principibus cōferendam in neruū belli, etiam maiorem, si uellet cōmodandam. Sed comes, ubi ciuium inclinationē accepit, perstitit in sua postulatione: ut omni qua possent uirtute succurrerent. Iterum ciuib⁹ euocatis in pretoriū, pretendit senatus, quib⁹ Imperatoris priuilegijs ciuitas uteretur, a quibus nullo pacto discedendū uideretur: nam a talibus expeditionib⁹ liberam esse urbem: quis suadeat in antiquam redire seruitutē? Et diuerso ciues obtendūt: Si oppressis dñis urgeatur hostili exercitu ciuitas: quid pderūt priuilegia? Hoc nūc conādū, ut subsistāt, apud quos in reliquū priuilegia sint profutura. Obtinuerē ciues, ut comiti, quanta possent, auxilia postulāti, pollicerētur: literas quoq; quas uocant diffidatorias, hostilia nūciantes, regi, & capitis periculū scribi uoluerūt. Tradunt ille comiti: cui adhuc demorāti in opido, uenit nūcius, captā ciuitatē Sleswicū, ducē Magnopolēsem Albertū, qui inerat cum

Holfatis, pactū ante deditiōē: ut cum suis omnib⁹ qui ducib⁹ militarent, saluis rebus & corporibus, illesi abirent. CA. XXXIII.

Comes Henric⁹, paruuloꝝ tutor, instructo curru, properauit cōsolari eos, qui merore tabescebāt, nūcio cum literis Hamburgensium assumpto, illos propere sequi iussit. Vbi uenit Rendesborg mcestam cum filijs matrē reperit. Iam arcē Gottorpe, militātib⁹ permissam, pene pro derelicta habuere. Assurrexit Henric⁹ senior fratru uenienti patruo: a quo, cum tristis & merens uideret, bene sperare iussus, omnia in tuto fore pollicitus est: initiū se fecisse bonarū rerū. Ostendit literas regi nunciātes hostilia, affuturos q̄primum ciues Hamburgenses in armis: Arcem Gottorpe non esse tam facile desperandam: quā armis tueri cōfideret. Animiequior factus dux, cum eis, quas habuit alis, in Gottorpe rediit, literas Hāburgensium iussit regi perferri. Diffundit fama, Thietmaros, & Hāburgēses, multis millibus instructos uenire propere. Rex literis conspectis, uera esse rat⁹, quę fama diffuderat, contracto suorū cōcilio soluendam decreuit obsidionē, ciuitate Sleswico permissa cōsulibus, sub eis, quas prestiterāt religionibus sacramentorū: Copias reduxit, & in opidum Ekelenforde expugnandū cōtendit. Non potuit obsistere tantis uiribus immunitū opidulū. Interim obsidione soluta, pro impensis expeditionum suarum, Gottorpe, Plone, Haseldorpe, Hanrow, ad sexaginta marcharū millia ascēdere debita. Inito ille consilio, decreuit regi in pignus pro ea pecunie summa arces tradere: illo pacto, ut Ericus dux Saxonie eius nomine teneret: donec numerata denuo regi pecunia, per duces, iterū ducib⁹ redderetur. Eas cōditiones cum rex subire non detrectaret, auertisse eum fert Ericus Krūmedijck: Cur tantā perderet pecuniā: armis occupandas fore. Iam regina annis deficiens in fata concessit, non habens in tantis regnis, uel unū pedē, ubi moreretur: In naui, ad opidum Flensborg, spiritū efflauit. Omnes deinde in circuitu regi inclinauere. Ericus dux, Holfatię insidiator, Todeslo opido in flāmas redactō. Magnopolenses duces, ut causam belli pretenderēt, dotem sex marcharū millia ex relicta Adolphi nouissimi reposcerūt: alioqui hostilia ab illis expectarent: Placabili responso omnes studuit Henricus comes continere. CA. XXXIII.

Dum impliciti magno bello Holfati detinerent, Thietmars pacta fœdera iterum uiolauere: non per iusticiā requirentes, ut debuerant, satisfieri querimonijs: sed armis uindicaturi, in proximā mouerunt Phrisiam. Erat annus quartusdecimus post millequadringentos. Causam belli pretenderāt, q̄ dudum antea quatuor eorū congentiles, pro suis sceleribus, meritas in Phrisia pœnas luentes, suspendiū pertulere: Id in suam iniuriā omnes retorsere: q̄ auderēt Phrisij nobilē illum suorū sanguinem attingere, iusta nimirū causa belli gerendi ad uindicandos fures, suis sceleribus, meritas pœnas olim soluentes. Prodiere tamē Eydorā trāgressi: Phrisones obuiā profecti excoepere uenientes, & armis collatis ita saluatare: ut multi locum acciperent, quē corporibus tegerent: ceteri fugam iniere, multis in Eydora dimersis. Hac clade per terrā nunciata, cōclamāt

ad arma. Vindicandum quoque Phrisones sunt ausi in suos populares. Ita magno iterum agmine perarmato, terram inuadunt proximam: iam igne, ferroque plus quam ante sequentes. Non ausi aciem opponere Phrisones cesserunt, praedam hostibus relinquentes: Alii redimere sua, expromissa pecunia, curauerunt. Ita tum Thietmarsii praeda aucti, & spe promissae pecuniae locupletati, redierunt. Sed cum ex eorum arbitrio non solueret promissa pecunia, iterum duxerunt in Phrisiam, iam armis eorum exterritam, nec ad opponendam aciem quicquam molientem: sed pro suo arbitrio iterum multam imposuere maiorem. Triginta marcharum millia uoluerunt in sumptum belli, ad compensandam iniuriam necatorum, praesertim ad equanda funera quingentorum a Phrisionibus primo praelio caesorum: proque duobus caesis, unum dare uiuum obsidem, donec pecunia solueret, cum interim pro caesis Phrisionibus nihil imputaret: compuleruntque dare literas, in quibus se obligarent, ad iusticiam hoc ordine faciendam conquerentibus Capitanei Phrisii nominarentur ex Thietmarsis uiros uiginti, quibus unum ex Phrisia iungeret, sacramenta praestitutum nominatis Thietmarsis: coram his iusticiam sumerent querulantes, tam Phrisii, quam Thietmarsii: Iustae nimirum pacis conditiones: sed tum uictis & territis subeunte. Duces autem iam bello impliciti, cum audirent tantam Thietmarsorum in suos uolentiam, monuerunt literis & nuncijs, ut abstineret: sed nihil illi mouebant. Duces interim alibi distanti, dissimulabant ad tempora suorum iniuriam: quam Adolphus dux post mortem fratrum ad compromissum, quod suo tempore dicemus, perduxit: est mansuorum damna ad ducenta marcharum millia. Sed haec postea. Tum uero Otto Schinkel quidam ex Holsatis, cum Tilen praesidium ducum nomine teneret, & dominis suis ex quibusdam causis se opponeret, per terram Thietmarsiae ex Holsatia praedam egit: Equicium deduxit, & in Thietmarsia, equos, & omnem praedam uendidit. Sed Henricus comes, sumptis machinis, & belli apparatus, eum dicto deiecit praesidio, coegitque terram linquere, & in exilio uitam finire.

CA. XXXV.

Imbria infula, quam corrupte, alij Fimbria, alij Imbriam nominant, antiquae gentis nomen seruante, uaria tum fortuna iactabat. Rex tum illam ditone tenebat. Holsati recipere conati, conuenerunt in uillam proximam, tanto silentio: ut nihil in terra sentiret: & mouentes in eam ante matutinam lucem, omnes in terram copias exposuere. Exorta luce, cum cernebant habitatores adesse hostes, sonare iubent campanas: & congregari populum, ut fidem regi impleant. Erat decimussextus post millequadringentos. Stetere in acie in aduersos. Sacerdos, qui diuinis in opido Borg praeserat, medium se interposuit, si quo modo sanguinis effusionem possit euitare. Futuros spondet habitatores quod cogentur: Esse inermem populum, qui regi sacramenti uinculo esset obligatus: si arcis domini fierent, facturos se quod tenerent, quodque fieri uideret de capite illis imposito. Arcem Glambecke miles Danus tenebat, qui tota nocte de nauis comatus & arma arce induxit. Unde factum est, ut suis rebus interitus, minus obseruaret, quid hostes molirentur. Sed dux & comes ambo Henrici, uallauerunt obsidione arce expugnaturi: armis non facile, famam contenderant superare. Nauim semper

ad manum habebat miles memoratus. Cunctis octo septimanis continuata obsidione nihil ex Dania adueheret (erat enim media iam bruma) arcem fidelibus commendans, ipse nauigabat in Daniã, redibatque, comeatus & arma importaturus: sed fortius, ne inueheret, restitere Holsati. Factumque est, ut se dedere cogeretur, pacti uitã, qui tenuere. Recepta arce, sequuta est terra renouatis iuramentis in Holsatos, sex etiã marcharum millibus expromissis. Sed rex proximo reuersus anno, ferocissime se uindicauit in gentem: Nul lum discrimen in sacris & prophanis: Altaria euersa, ecclesie execrate, abductæ uirgines & matrone: lachrymabilis uirorum strages, quã etiã rex omnium æuo suo in oculis semper fertur habuisse, allachrymans quoties illius diei recordaretur.

CA. XXXVI.

Enricus comes Holsatię nouissimus, uir morbo artetico factus ad arma inutilis: Erat enim podager, ceterum consilio pollens, & qui pro nepotibus multa faciebat. Inter alios dilexit mediũ trium Adolphum, quod prospiceret salutem patrię, per illum prouenturam. Iam illum uidentis alijs principibus & terris ablegauerat, & in Nurenbergam ad Burgauiũ iussit abire. Vbi autem Henricus se uiribus defectum sensit, misit qui illum reduceret: redeuntibus arces Zegeborg & Rendesborg reddidit: nam frater senior ducatum administrabat. Declarauit iam in puericia sua iste Adolphus seueritatem futuram in uirili. Regina Margareta paruulis ducibus monilia preparabat in pileis deferenda. Adolphus ex quo monile conspexit, pileum recusauit, manicę eius iussit assui: Semper manu ille insectat aurum, impatientiam ostendens cum muneris authorẽ non probaret: dorso mandauit affigi: Ille parietem dorso terens monile confregit. Regina conspiciens adulescentulum, eius dona auersantem: Tu, inquit, si uixeris, hostis eris regnorum non uulgaris. Hic Henricus rebus per Holsatiam bene procuratis, multa in bellis consilio magis quam manu peregit: & in senecta, quam illi suus morbus properabat, monasteria frequentabat. Bordesholm canonicorum regularium coenobium insigne manet, quod frequenter audiuit rumorẽ de uoce, incertum angelica an humana, que uelut pueri se misceat uocibus canentium fratrum, & interdum sacerdoti ministerium ad altare summum in precipuis festiuitatibus agenti. Orat Henricus fratres, pro se interueniant ad Deum: ut eius uocis mereatur auditor fieri. Fecere fratres quod uoluit. Vbi diligentius auscultabat, audiuit concinentem: & pre gaudio se non capiens, locum insigni dono honestauit, permittens uillam Loep cum omni iure dicto monasterio. Non silebo quod in laudem altissimi commemorationem promerent, etate nostra gestum: Nonnulli fratres ex sacris ordinibus, quas foris acceperant numero sex ueniẽtes, iam uespertino officio inchoato, ipsi ex dormitorio lateralem ingressi capellam, unde in subiectum chorum est prospectus, audiuerunt in cantico Magnificat uocem uelut pueri intercurrentis: & inter se inspicientes dixere: Quid pater noster unde adduxit canentem puerum, preter ordinis nostri consuetudinem? Et aspicientes desuper puerum non uiderunt: nec tamen uox ista quieuit. Expleto officio quidam ex his detulere patri quid audissent. Ille miratus singulos examinat: auditque consona uoce testari: omnes se uo-

cem cōcinentis inter fratres audisse pueri. Glorificāt illi deū, certi esse tutelaris eius loci, sancti Vicelini nouissimi Aldenburgēsis ecclesie pontificis, qui apud eos corpore quiescit uocem: qui fratribus, quos primus ille instituerat, & magno diu labore per Holsatiā predicās, monasteriū fundauit, in Faldera, cui nomē reliquit Nouomonasterio, huc trāslatum deesse non pati. Nam & ipse in terris uiuens, quod supra diximus, in festiuitate diui Nicolai, cui erat deuotissim⁹, uocē fert angelicā audiuisse. XXXVII.

Rauis deinde Holsatis rex imminebat: oppugnare constituens
g Alzen terrā maritimā ducatus Sleswickensis, non longinquam Holsatię. Inerat, ut est hodie, multa manus militaris: Tuebantur quoad potuerunt: uota quoque in Deū & sanctos cōcoeperunt: ut uim hostilem desuper adiuti, uel superarēt, uel sustinerent. Lubicēses satis initio pro rege stabāt, denūciantes militaribus Holsatię, ut quā rex iure ageret, a iusticia illis quę discedere nō licere: Omnes illi ciuitates subscripsere Hanse. Responsum acceperunt: Duces tenere & tueri paternā ditionē, a qua uiui non discederēt: Ius esse in feudū succedere patri filios: id se pro omnis suis, ut tenerentur tuituros. Illa tum cōtradictione disceditur: & ceterę quidē Wandalię ciuitates, regi cum Lubicēsi inherebant in causę primordio intantum, ut Luneburgēses publice interdicerēt, ne quis ciuiū suorum Holsatis quouis pacto obsequerēt, uel minima in re: Ea enim specie pretēsa iusticie multos rex in fide continebat: quod personalē Gerhardi non legitimā succedentis feudi fuisse permissionē diceret. Thietmarsī ea re inflexi in partem regis uidebantur: nam ex maioribus terrę quosdā euocatos, muneribus datis, in suas partes rex inclinauit, alteri uestem, aurū alteri, & uni priorum prepetem nauim cum remigijs expeditam (Snicken uocāt) Duces uero hui⁹ gētis auersos animos non leue duxerūt: sed immisso ex suis in terram uiro prudente, & qui nosset, quibus quid loqueret: hic in duces captato inter populares sermone, uicissim tentauit reclinare. Scripsere enim Thietmarsī ducibus, quia rex causam suam in man⁹ quoque nostras cōstituit, passus iusticiā, uel a quouis accipere, & idcirco deesse non possum⁹ iusticiā fouenti & poscenti: Sed orator ducū illis se primū cōiunxit, quos sciebat a rege necdū muneratos, satis equos Holsatis: Ostendit iusticiam partis sue, orans, ne cōtra iusticiā inscī laborarent: Cognitā esse feudi iustam successionē, pro qua duces nihil ultra querentes cōtenderēt: Obijcit illi in frontē, iusticiā magis stare pro rege. Si inquit iumētum tibi in diem cōmendauero, num reddere uoles expleto tempore? Ille rationem reddidit obiectantibus: non hoc esse cōmendare, quod feudum permittere: Nam feudum omnium gentium unanimi cōsensu ad filios pertinere post patrem, modo id legitime postulet a dño, nec subsint amittendi causę grauiores: Paratos esse duces, nullis in regem criminibus obnoxios, nec paternam luentes culpā, a rege feudū humiliter postulare. Tum illi replicat a promptioribus: rex est, inquit, parat⁹ iusticiā suā in man⁹ nostras ponere, quomō ergo illi aduersabimur? Tum ille: Idē, inquit, duces polliceor facturos. Thietmarsī ubi audiuerunt, equiorē sumpsere animū in duces. Ille

reuerſus ad dños ſuos, effecit, ut literis ad gentem miſſis, teſtarentur apud quēuis, & deinde Thietmarſos iuſticiam ſuę partis collocaturos. Eas cum acciperent Thietmarſi, exemplar eorū regi mittentes, oſtendūt ducibus, ſe non poſſe aduerſari, qui omne ius ſuum ipsis, ut cerneret, permitterent. Ita tum Thietmarſi, qui inclinationem rerum facturi uiderentur, in fide ducum remanſere.

CA. XXXVIII.

Eruenit deinde cauſa ad regē Romanorū Sigismūdum, qui euocatis in cauſam ducibus, in ea procedere cōniſus eſt. Per arbitramentum productam illo cauſam crediderim: nam legitimo iure Danię regnū, cui paret ducatus, Romanorū Imperio nil debere cōtendit. Miſit Sigismūdus ad regē Danię, quod in Dania ſcripſimus, oratorē Sclēſig ducem: qui rebus optime cōpoſitis, iam de reditu cogitās, uitam finiuit in legatione. Vbi ille deſecit, iam cōpoſitionis uia intercedit. Dux maior natu pro ſe & fratribus euocatur ad reditū: Nō detrectat ire uia longinquā & periculofam, uſq; in Bohæmiā loco cōſtituto: Vbi neminē reperiēs ad agenda cauſam, neq; iudicē, neq; partē alteram uidens, de diligentia ſua proteſtatus reuertitur. Miſit deinde Imperator quendā ad elicienda cauſę documenta doctorē. Hic atteſtationibus acceptis, & literis ad cauſam facientibus tranſſumptis, probationes ad cauſam habere ſibi uiſus eſt terminandam. Duces ab illo pridē cōuenti, ut literas ſi quas haberēt, coram illo ederent, cōſtituto in Flensborg loco, reſponderunt, literas in hoſtili loco non oſtenſuros, idq; ne perurgeret, eſſagitant: in Slewico exhibere paratos quas tenerent. Nūcius interim regis Sigismūdi, acceptis atteſtationibus a rege Danię redibat ad dñm ſuū, cōtumaciā in ea parte ducū reputans, iterū duces euocatur ad audiendā ſententiā in Ouen (Latini Budam dixere) Vngarię urbe primaria: nam hoc regnū ſuberat ab initio regiminis ſui Sigismūdo. Dux cōuocato in Bornehouede terre ſuę cōcilio, de agenda deliberauere. Aderat lohāns Lubicēſis epiſcopus uir doctiſſimus, Sigismūdo regi non ignotus: qui in eadem cauſa ex ore dicti regis ſe audiſſe teſtaretur, non futurū illū precipitē ad exheredādos iuuenes principes: ad ineūdā cōpoſitionē eſſe operā omnē cōuertendam. Qua ex re duces, eſſi maior Henricus nuper magno labore periculo & ſumptibus fruſtra tranſierit, tamē non omittendā pro dignitate legationē conſenſerūt. Aderat ex cōſiliarijs uir ſenſatus, qui ubi intellexit rerū inclinationē, preſertus ueniā, hęc interpoſuit. Audio inquit, illuſtres dñi, quia nuper ſecundo ad cauſam euocati, ire uel mittere decreuiſtis in Vngariā: Pace ueſtra & aliorū melius ſententiū ſententia ſemper ſalua, mihi ſi eſſari licet, alia ſedet in animo ſententia, nullo uos ad eundē iure cōſtringi: quia cōpromiſſum erat in diem & locū, quibus fruſtrati nuper inclyte dux Henrice, neq; iudicem, neq; partē cōperitſtis: niſi a uobis denuo ſit repetitū cōpromiſſum, arbitror primū expiraſſe, nec teneri in loco citationis cōparere, neq; in regē Vngarię, neq; Romanorū cōſentire: Locus enim inſecurus eſt propter Bohemorum graſſantē in omnes improbitatē: Nam & Alemānię principes audio priuilegijs eſſe cōmunitos, q̄ non teneantur in locis extra Imperij li

mites cōparere, cuius priuilegij cōseruator fertur esse comes de Zwartze borg. Insuper rex Vngarię atq; Danię sunt cōsobrini, in secundo gradu consanguinitatis sibi coherentes. Pater enim regis Danię, & mater Sigismundi, soror & frater fuere: quę uel sola est legitima causa iudicē declinā di: Vnde michi uidetur ab ea citatione ad summū pontificē prouocādū. Sed huic cōsulti nullū desuper extitit respōsum. Sed inito cum Iohāne episcopo, & Nicolao Zachowen Lubicensi canonico, Iohannis in pontificatu successore cōcilio, Henricus dux iterū contēdit cum eisdem prelatis ad Sigismundi regis præsentiā: sperās eūdem regem, assumptis electorib⁹ rem omnem per compositionem dirēpturum. CA. XXXIX.

Bi peruenit Henricus dux in curiam regis Romanorū Sigismūdi u uidit aduersantē sibi regem, Sigismūdu assumptis, qui aderant, nōnullis principibus & baronibus, instructus ad causam documentis, quę nuper eius nūcius ex Dania attulisset, sententiā promulgauit. Henricum, Adolphū, Gerhardū, Holsatię comites ducatū Sleswickensem iniuste possidere, & ad illū regi Danorū restituendū cōdemnauit. Lata sententia, Sigismūdu se interponēs cōpositioni, exhibuit regis nomine danda ducib⁹ in uim cōcordię trecētena aureorū millia, insuper Lalandiā ad ducatus possessionē euacuandā. Sed Henric⁹ dux auersas habuit aures: & ab iniqua sententia summi pontificis audientiā appellauit: Hoc erat laudum reducere ad arbitriū boni uiri. Nam q̄ fuerit sententia legitimi iudicis prorsus non intelligo, nisi se sponte rex Imperio subigerit, q̄d proceres passi non fuissent. Dux misso in eam causam procuratorē ad urbem Nicolao de Sachowen, obtinuit causam cōmitti Theoderico Colonienſi archiepiscopo. Sigismūdu indignatus summo pontifici, q̄ causas coram se per sententiā terminatas attrectare tentaret multa fecit, ut papa cōmissionem reuocaret. Sed ubi causa iuris prosequēdi substitit, cetera sunt militari manu expedita, quēadmodum in Dania sum⁹ exequuti: Nūc hoc solum attingentes, quod Saxonis rebus innititur. CA. XL.

Nde multiplici iucurrente labore, eo res deducta est: ut ciuitates i Wandalicę a rege decedentes, ducib⁹ inhererint, multūq; tempus & ibi detritū est, donec ad nouissima pacis pacta perueniret. Sepe deinde tentat arcis Gortorpe oppugnatio, sed frustra fuit. Ciuitatem quoq; Sleswicū, ubi denuo in ius ducū reuoluta est, ita cōmunierūt fossatis, uallis, & propugnaculis, ut non facile a rege denuo caperet. Igitur reducto rex in Flensborg exercitu, alijs uis intētauit sui iuris exequutionē. Cum aut̄ opportuni⁹ nihil esset ducibus ad obtinendū ducatū, cuius iam magna parte nudati fuere, q̄ opidum Flensborg, eo cōtenderāt, ut oppugnaretur. Ex ciuitatibus Wādalicis, iam bello cum ducibus sentientibus, uenere auxilia ad oppugnationē opidi memorati. Firmata est obsidio, & expectata dies oppugnationi p̄finita, cum interim tumultuaret̄ in castris initio facto ex Hamburgēsum tētorijs: qui fortasse largius q̄ par erat potisse cōmouerunt nocte Dñicę Ascensionis: Et clamor (incertū unde) ortus, dolo, an inaduertentia cōceptus, iam esse Hāburgensiu satellites in septis ho

stilibus, peruenit ad ducē. Ipse, cum clamorē audisset: Et me, inquit, laborantibus pro me adesse cōuenit. Vbi uenit ad hostiū propugnacula, uidit omnia quieta, miratus unde clamor. Sepem prētenderāt Dani fossatis, robustam sudibus & palis: Huic dux scalā uidens inclinari, uoluit quid int⁹ ageretur contemplari: necdū enim loricā satis cōstrinxerat. Superueniēs quidam ex cōcilio ducum uir militaris: Quid, inquit, agitis princeps in clyte: In quod periculū cōtenditis: Danus qui intus excubabat, audiens esse principē, qui scalę incumberet, lancea sepem penetrans, sub loricam defubtus uentri stantis infixit, letaliterq; percussit. Et ingemiscens cum accepto uulnere: Tollite, inquit, me circūstantibus: Satis mihi ad mortē est. Qui astitere tristes, sanguinem uident principis in terrā profluere: Ipsum manibus correptū, scalę imposuere: ut iacentē reducerēt in tentoriū. Ille impatiētia uulneris se uertere cōnitus, decidit in terram, duplicato ex lapsu uulnere atq; dolore: nec diu superfuit, spiritum efflans, uix tricesimū moriens attigit annū, princeps multis prēditus uirtutibus, fide, cōstantia, integritate, sobrietate, & quod etati rarū fuit, uerecūdus, & castus. Sponsam habebat, quę ubi exitū eius audierat, suam deo uirginitatē consecrauit, nullum passura maritū, quādo optimo adulescente principe frui non licebat: Luctum ergo, pduxit illa ad ultimū sui diē: Sic amor urgebat. Mox dilabētibus in sua urbium Wandalicarum auxilijs, quibus ab Adolpho multum manere rogarētur, soluta est illa tum Flensburgi obsidio. Erat autem annus post milletrecentos uicesimusseptimus. Sed hęc anticipando propter rerum continuandam seriem cōmemorata sint. Ceterum ad annorum ordinem retro paulisper reuertamur.

FINIT LIBER X.

INCIPIT LIBER XI.

IGISMUNDVS PRIMVM VNGARIÆ, deinde mortuo fratre, etiā Bohemię rex, nouissime Romanorū, electus a principib⁹ in Franckfordiā euocatus, rex: cum ad cogendū conciliū ecclesię multa fecisset, perfecit: ut tribus summis pontificib⁹, uel cedentib⁹, uel destitutis, uel p̄tinaciter absentib⁹, Martinus. V. ex Romanis patritijs Columnensib⁹, Cardinalis ante. S. Georgij pontifex crearetur, cōponendo Ro. Imperio reliquā operā studiosus impendit: cū multa ei & in Vngaria cū Turcis, & in Bohemia cū perfidis essent schismaticis negocia, iam tum nō modo in Bohemia, sed etiam uicinis prouincijs atrociter digrassantibus: quod in Wandalia nostra exequemur. Cum tot Romanorū regi undequaq; curę incumberent, plenus ipse laborum, diu distulit in Italiam pro petenda in urbe pro more corona Imperiali transitum suum: pręcipue q; in ea prouincia tanta inter multos esset